

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

The Study on Identity Perceptions Among Youth in Farmer
Community, Nongchok District, Bangkok

ผศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช
ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัย

จากเงินงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2557

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

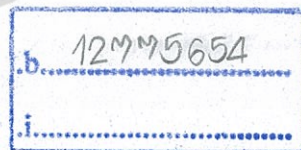
The Study on Youth's Identity Perception in Farmer Community

Nongchok District, Bangkok

ผศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช

ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์

RCH
๙๒๒ ก
๒๕๕๙

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 142464
วันเดือน ปี -4 พ.ค. 2559

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัย

จากเงินงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2557

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) การศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
(ภาษาอังกฤษ) The Study on Youth's Identity Perception in Farmer Community
Nongchok District, Bangkok

ได้รับเงินอุดหนุนจาก งบประมาณเงินรายได้
ประจำปีงบประมาณ 2557 จำนวนเงิน 46,400 บาท
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่ ตุลาคม 2557 ถึง กันยายน 2558
ผศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช หัวหน้าโครงการวิจัย
ดร.ดวงมล ปานรศทิพ ธรรมาธิวัฒน์ ผู้ร่วมโครงการวิจัย
ภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง หมายเลขโทรศัพท์ 02-3264105

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์แห่งตน ในประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก และเพื่อนำเสนอรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก ให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรม โดยใช้การประสานงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน

จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นเป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 60 อายุ 12 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่มีอาชีพเสริมในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน บิดามารดา อยู่ร่วมกัน ครอบครัวมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวมีรายได้เท่ากับรายจ่าย ครอบครัวมีเงินออม และติดตามข่าวสารทางด้านการเกษตรผ่านโทรทัศน์

อัตลักษณ์เด่นที่พบคือ วัยรุ่นมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในครอบครัว และคนในชุมชนเกษตรกรรมของตน มีความภาคภูมิใจและมีความสุขที่ได้อยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีเกียรติทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ กล่าวแสดงความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรต่อผู้อื่น ฐานะทางเศรษฐกิจ รู้จักการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะเศรษฐกิจในครอบครัว เกษตรกรรมของตน และหากมีคนมากล่าวถึงภาพลบของอาชีพเกษตรกรรม วัยรุ่นจะมีอารมณ์ที่มั่นคง และรู้จักแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม อีกทั้งวัยรุ่นมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตรอยู่เสมอ เพื่อให้เรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก วัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ส่วนอัตลักษณ์ด้อยคือ วัยรุ่นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีความสนิทสนมกับเพื่อน ในชุมชนเกษตรกรรมของตน วัยรุ่นไม่ค่อยมีหน้าที่และไม่ได้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัว จึงทำให้ไม่มีความชอบและความถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่อยากศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม และมีความต้องการน้อยที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสืบทอดจากครอบครัว

จากการศึกษาสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่น ได้ดังนี้ คุณพ่อคุณแม่ควรมอบหมายงานบางอย่างให้ลูกได้มีหน้าที่ และมีส่วนในการรับผิดชอบงานของครอบครัวอย่างน้อย 1 หน้าที่ เช่น การออกตรวจแปลงข้าว การช่วยพ่อแม่วางแผนค่าใช้จ่ายในการทำนา การจัดทำบัญชีเพื่อหาวิธีลดต้นทุนการผลิต และต้องมีการปลูกฝังให้ลูก ๆ รักและภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่ยังเป็นเด็กให้เขามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ พ่อแม่ต้องคอยชี้แนะแนวทางในการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม ตลอดจนพ่อแม่ต้องทำให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมประสบผลสำเร็จจะได้เป็นแบบอย่างให้ลูกได้

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ วัยรุ่น ชุมชนเกษตรกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Abstracts

The objective of this research is to acknowledge the identity of oneself about attitude to farming career of adolescences in rice farmer community of Nongjok to have a positive attitude to farming career by merging both quality and quantity researches together.

According to the research, major population of adolescences in Nongjok are female and 60% of female adolescences are 12 years old studying in middle school ,no other occupation, 5 family members, both parents are together, family income approximately 10,001-15,000 baht, family income equal to expenses, the family has save up money, and follow up agricultural news from television.

The prominent identity of Nongjok's adolescences is that they have good relationship with their family members, they are also proud and grateful to be born within agricultural families. They believe that farming is an honorable occupation and are not afraid to share opinion about farming to others. They know their economical status and also know how to manage their expenses to match with their family economical status. In case of someone were to say negative things about farming career, they would remain claim and express proper behavior. In addition, these young adults are always trying to keep up with agricultural news hence they can learn and adapt to the world. Their first inferior identity is that most of them are not acquainted with other teenagers in their agricultural community. Second, they do not have any duty relating with their family career which lead to no affection and skill in agriculture. Third, they do not want to study in any educational field relating to agriculture , as well as continue working as farmer like their parents.

According to this survey, the method to improve identity of these teenagers are listed as follows 1) Parents should assign at least one job to their children so they have duty and learn to responsible for a part of family work, for example, inspection of the grain plot, to help parents plan the cost of farming, to find ways to reduce production cost. 2) The need to educate their children to love, have pride and be a part in farming since they are young. 3) Parents need to guide in fields of education relating to agriculture. 4) To make a success of farmers and be a role model for their children.

Keywords : Identity, Youth, Farmer Community

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

งานวิจัยเรื่องการศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์แห่งตนในประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติ ต่ออาชีพเกษตรกรรมของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก และเพื่อนำเสนอรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก ให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรม ขอขอบคุณ นายกิตติคุณ ศุภวิชญ์เวชกุล ที่ช่วยทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จากเงินงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2557

ผศ.ดร.สมศักดิ์ คุหาสวรรค์เวช

ดร.ดวงกมล ปานรศพิพ ธรรมมาวิวัฒน์

คณะผู้วิจัย

มีนาคม 2559

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
ขอบเขตของโครงการวิจัย	2
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	5
แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้	5
แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น	7
แนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์แห่งตน	11
แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น	19
แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ	22
สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเขตหนองจอก	26
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย	35
การดำเนินการวิจัย	35
การวิเคราะห์ข้อมูล	36

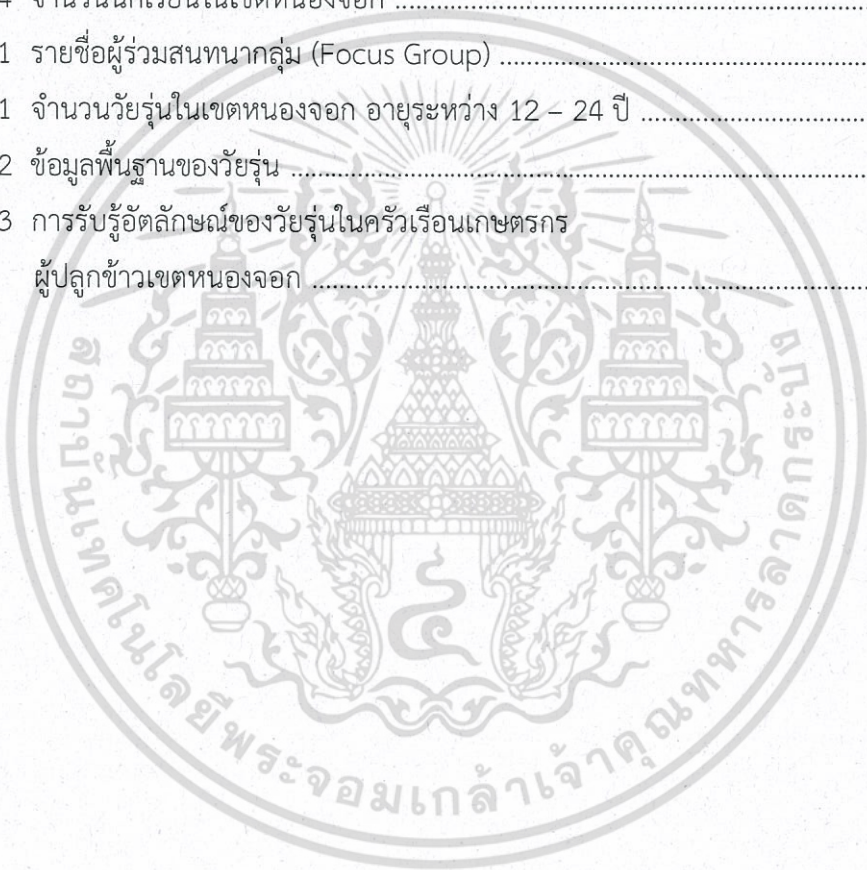
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	39
สภาพพื้นฐานทั่วไปของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร	39
ข้อมูลพื้นฐานของวัยรุ่น	41
การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม	44
รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่น	47
แนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่น	48
วิจารณ์ผล	52
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	54
สรุปผลการวิจัย	54
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	55
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	55
เอกสารอ้างอิง	56
ภาคผนวก	61
ภาคผนวก ก	62
ภาคผนวก ข	68
ข้อมูลประวัติคณะผู้วิจัย.....	72

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนพื้นที่ จำนวนประชากร และจำนวนบ้านเรือนเขตหนองจอก แยกตามแขวง	27
ตารางที่ 2.2 จำนวนพื้นที่ปลูกข้าว จำนวนเกษตรกรที่ปลูกข้าวเขตหนองจอก แยกตามรายแขวง	28
ตารางที่ 2.3 กลุ่มเยาวชนเกษตรกรในเขตหนองจอก	31
ตารางที่ 2.4 จำนวนนักเรียนในเขตหนองจอก	31
ตารางที่ 3.1 รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group)	36
ตารางที่ 4.1 จำนวนวัยรุ่นในเขตหนองจอก อายุระหว่าง 12 – 24 ปี	39
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของวัยรุ่น	42
ตารางที่ 4.3 การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวเขตหนองจอก	44

บทที่ 1

บทนำ

(Introduction)

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

“ทรัพยากรบุคคล” นับเป็นปัจจัยที่มีคุณค่าสูงสุดต่อการพัฒนาของประเทศอย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการสร้าง “วัยรุ่น” ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ มีพัฒนาการที่ดีและเหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ แต่ทว่าท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ได้ผลักดันให้วัยรุ่นส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกไปจากความคาดหวังและเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติ จึงกล่าวได้ว่า ปัญหาของวัยรุ่นเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของ “การพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนที่ไม่สมดุล” ถือเป็นอีกสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเกิดความอ่อนแอของสังคม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการค้นหากลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นให้มีความเข้มแข็ง สามารถก้าวผ่านพ้นสภาวะการถดถอยของการเปลี่ยนแปลงรอบด้านเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศต่อไป

ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวและส่งออกข้าวเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก โดยมีพื้นที่สำหรับปลูกข้าวรวมทั้งหมด 77.12 ล้านไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี 62.07 ล้านไร่ และ 15.05 ล้านไร่เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556) สำหรับเขตหนองจอกซึ่งเป็นชานเมืองชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและเป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย พื้นที่ในเขตเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีน้ำขังตลอดทั้งปี และอยู่ในเขตชลประทาน จึงเหมาะสำหรับการทำนา เกษตรกรในพื้นที่สามารถทำนาได้ 2-3 ครั้งต่อปี นอกจากนี้ ผลผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวของเกษตรกรในเขตดังกล่าวถือว่ามีคุณภาพดีและมีชื่อเสียงในระดับประเทศอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกรในเขตหนองจอก พบว่า วัยรุ่นหนุ่มสาวลูกหลานเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องการสานต่ออาชีพของบรรพบุรุษ เนื่องจากมีทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมเปลี่ยนไปจากเดิม คือ มองว่าเป็นอาชีพที่ลำบาก ผนวกกับการเปลี่ยนผ่านการเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ของเขตหนองจอก ชุมชนเริ่มมีการเกิดขึ้นของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าของสื่อสมัยใหม่ ซึ่งพบว่าวัยรุ่นใช้เวลาส่วนใหญ่ในการบริโภคสื่อ อาทิ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ ฯลฯ ดังนั้น การเข้าสู่ความเป็นสังคมสมัยใหม่และการบริโภคสื่อจึงน่าจะมีผลทำให้วัยรุ่นในชุมชนส่วนมากหันหลังให้กับอาชีพปลูกข้าว มุ่งเข้าเมืองเพื่อหาโอกาสทางการศึกษา อาชีพ และวิถีชีวิตที่ทันสมัย ส่งผลให้ปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหลายรายขาดแรงงานและผู้สานต่ออาชีพปลูกข้าว อันจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศ

จากที่กล่าวมา จึงพบได้ว่าการศึกษเชิงคุณภาพในกลุ่มวัยรุ่นชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวผ่านการมีส่วนร่วมของผู้วิจัยเพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม และมุมมองวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอกที่กำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสมัยใหม่เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจวัยรุ่นอย่างถ่องแท้ตามมุมมองเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของวัยรุ่นและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ อาทิ พ่อแม่ ผู้นำชุมชน ฯลฯ ถือเป็นชนวนสำคัญที่จะนำไปสู่ความเข้าใจพลวัตระหว่างก้าวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในวัยรุ่น อันจะส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนากลยุทธ์และรูปแบบการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมให้วัยรุ่นรับรู้อัตลักษณ์แห่งตนที่มีทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมในทางบวก อันจะนำมาสู่การเป็นทรัพยากรบุคคลและกำลังสำคัญที่มีคุณภาพในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และเป็นหลักประกันสถานะของความมั่นคงทางอาหารของประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์แห่งตนในประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอกให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการประสานงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะดำเนินการลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้อัตลักษณ์แห่งตน ในประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอกในช่วงปี พ.ศ. 2558 โดยใช้ชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เป็นเขตการศึกษา โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการคัดเลือกและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเครือข่ายผู้ร่วมวิจัยหลักซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่ครอบครัวมีอาชีพปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก โดยในช่วงเวลาที่ศึกษา ผู้ร่วมวิจัยมีความเต็มใจและยินดีที่จะเข้าร่วมวิจัย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

มาร์เซีย (Marcia, 1975) กล่าวถึง อัตลักษณ์แห่งตนในลักษณะโครงสร้างแห่งตน (Self-Structure) ว่าเป็นสิ่งที่เกิดภายในตัวบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแรงขับ ความสามารถ ความเชื่อ และประวัติความเป็นมาในการปรับตัวของแต่ละคน ถ้าบุคคลมีโครงสร้างของพัฒนาการที่ดีก็จะทำให้มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างของตนกับผู้อื่น เข้าใจจุดเด่นและจุดด้อยของตนทำให้เกิดการกำหนดแนวทางของตนเอง ถ้ามีโครงสร้างพัฒนาการที่ไม่ดีทำให้เกิดความสับสนในตนเอง

ส่วนความหมายของอัตลักษณ์แห่งตนด้านเนื้อหานั้น ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย ค่านิยม และความเชื่อที่บุคคลได้ตกลงใจอย่างไม่มีข้อสงสัย การตกลงใจนี้ต้องมิพัฒนาการที่ต่อเนื่องเป็นเวลานานแล้ว จึงเลือกจุดมุ่งหมายและความเชื่อนั้น อย่างเหมาะสมกับแนวทางวัตถุประสงค์และวิถีชีวิตของตน

จากแนวคิดดังกล่าว มาร์เซีย (Marcia, 1975) ได้เสนอแนวคิดสถานะภาพด้านอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น ในสถานภาพระดับ 4 (Identity Achievement) ที่ถือว่า บรรลุวุฒิภาวะด้านอัตลักษณ์แห่งตน คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์เพื่อการเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. การมีความเป็นตัวของตัวเอง
2. การรู้จักตนเอง
3. การมีวุฒิทางอารมณ์
4. การตั้งเป้าหมายในชีวิต
5. การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ผู้วิจัยจึงได้นำกรอบแนวคิดอัตลักษณ์แห่งตนตามแนวคิดของมาร์เซีย มาเป็นกรอบแนวความคิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาวัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรให้มีศักยภาพในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

วัยรุ่น หมายถึง สมาชิกในครอบครัวที่ประกอบอาชีพปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุระหว่าง 12-24 ปี

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะของวัยรุ่นที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเองใน 5 ด้าน ตามแนวคิดของมาร์เซีย ในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม ดังต่อไปนี้

1. ด้านความเป็นตัวของตัวเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่มีความมั่นใจที่จะตัดสินใจ ถ้าแสดงความคิดเห็น ถ้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง มองโลกในแง่ดี และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี
2. ด้านการรู้จักตนเอง หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ การรับรู้ของวัยรุ่นในทุก ๆ ด้าน ที่มีต่อตนเอง เกี่ยวกับลักษณะนิสัยและคุณสมบัติของตน ทั้งในด้านบวกและในด้านลบ ได้แก่ การแต่งกาย รูปร่างหน้าตา ความสามารถ บทบาทหน้าที่ในครอบครัว ความชอบ และความถนัด
3. ด้านวุฒิทางอารมณ์ หมายถึง ลักษณะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเอง ได้แก่ มีการแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีอารมณ์ที่มั่นคง
4. ด้านการตั้งเป้าหมายในชีวิต หมายถึง ความมุ่งหมายที่จะกระทำเพื่อบรรลุผลตามที่ตั้งใจ ด้วยความมุ่งมั่น และความพยายามเพื่อให้ประสบความสำเร็จโดยมีเป้าหมายอย่างชัดเจน
5. ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้แก่ การเลือกคบเพื่อน ความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างกัน การทำงานร่วมกัน การปรับตัวกับคนที่ไม่คุ้นเคย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การรับรู้อัตลักษณ์ หมายถึง การรับรู้ทัศนคติของตนเองต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ใน 5 ด้าน ตามแนวคิดของมาร์เซีย คือ

1. ด้านความเป็นตัวของตัวเอง
2. ด้านการรู้จักตนเอง
3. ด้านวุฒิทางอารมณ์
4. ด้านการตั้งเป้าหมายในชีวิต
5. ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(Review of Related Literature)

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงที่มีอยู่ก่อนแล้ว มาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

ความหมายของการรับรู้

ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ (2529) กล่าวว่า ทฤษฎีการรับรู้ (Perception Theory) การรับรู้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญของบุคคล เพราะการตอบสนองของพฤติกรรมใด ๆ จะขึ้นอยู่กับ การรับรู้จากสภาพแวดล้อมของตน และความสามารถในการแปลความหมายของสภาพนั้น ๆ ดังนั้นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยการรับรู้และสิ่งเร้าที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยการรับรู้ ประกอบด้วยประสาทสัมผัส และปัจจัยทางจิต คือ ความรู้เดิม ความต้องการ และเจตคติ เป็นต้น การรับรู้จะประกอบด้วยกระบวนการสามด้าน คือ การรับสัมผัส การแปลความหมาย และอารมณ์ การรับรู้เป็นผลมาจากการที่มนุษย์ใช้อวัยวะรับสัมผัส (Sensory Motor) ซึ่งเรียกว่า เครื่องรับ (Sensory) ทั้ง 5 ชนิด คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง จากการวิจัยมีการค้นพบว่า การรับรู้ของคนเกิดจากการเห็น 75% การได้ยิน 13% การสัมผัส 6% กลิ่น 3% การรับรู้จะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอิทธิพลหรือปัจจัยในการรับรู้ ได้แก่ ลักษณะของผู้รับรู้ ลักษณะของสิ่งเร้า การที่มนุษย์จะรับรู้และสามารถพัฒนาจนเป็นการเรียนรู้ได้หรือไม่ขึ้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. สติปัญญา ผู้มีสติปัญญาสูงกว่า ย่อมรับรู้ได้ดีกว่าผู้มีสติปัญญาน้อยกว่า
2. การสังเกตและพิจารณา ขึ้นอยู่กับความชำนาญ และความสนใจต่อสิ่งเร้า
3. คุณภาพของจิตในขณะนั้น ถ้ามีความเหนื่อยอ่อน เครียด หรืออารมณ์ขุ่นมัว อาจทำให้แปลความหมายของสิ่งเร้าที่สัมผัสได้ไม่ดี แต่ในทางตรงกันข้าม หากสภาพจิตใจผ่อนคลายปลอดโปร่ง จะทำให้การรับรู้และการเรียนรู้เป็นไปด้วยดีและเป็นระบบ

กระบวนการของการรับรู้ (Process) เป็นกระบวนการที่คาบเกี่ยวระหว่างเรื่องความเข้าใจ การคิด การรู้สึก (Sensing) ความจำ (Memory) การเรียนรู้ (Learning) การตัดสินใจ (Decision Making) ดังภาพที่ 2.1

องค์ประกอบของกระบวนการรับรู้

การรับรู้ข่าวสารของมนุษย์จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

1. อากาศรับสัมผัส หมายถึง อวัยวะรับสัมผัสต่าง ๆ ได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าจะแปลความหมาย

โดยอาศัยประสบการณ์เข้ามาช่วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การแปลความหมายของการอาการสัมผัส การแปลความหมายของสิ่งเร้าที่รับเข้ามาจะถูกต้องเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ

2.1 ปัจจัยด้านสรีระ (Physiological Factor) เป็นขีดจำกัดความสามารถของอวัยวะรับสัมผัสที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น ขนาดของสิ่งเร้า ความลึกหรือของอวัยวะรับสัมผัส

2.2 ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Factor) เนื่องจากสิ่งเร้าที่มากกระทบกับอวัยวะรับสัมผัสมีมาก มนุษย์จะเลือกรับรู้เฉพาะสิ่งเร้าที่มีความหมาย แต่การรับรู้ดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านจิตวิทยา ได้แก่

2.2.1 ความตั้งใจ โดยมีสาเหตุหลายประการ เช่น ความเปลี่ยนแปลงความแปลกใหม่ ขนาดและความเข้ม การกระทำซ้ำ การเคลื่อนไหว เป็นต้น

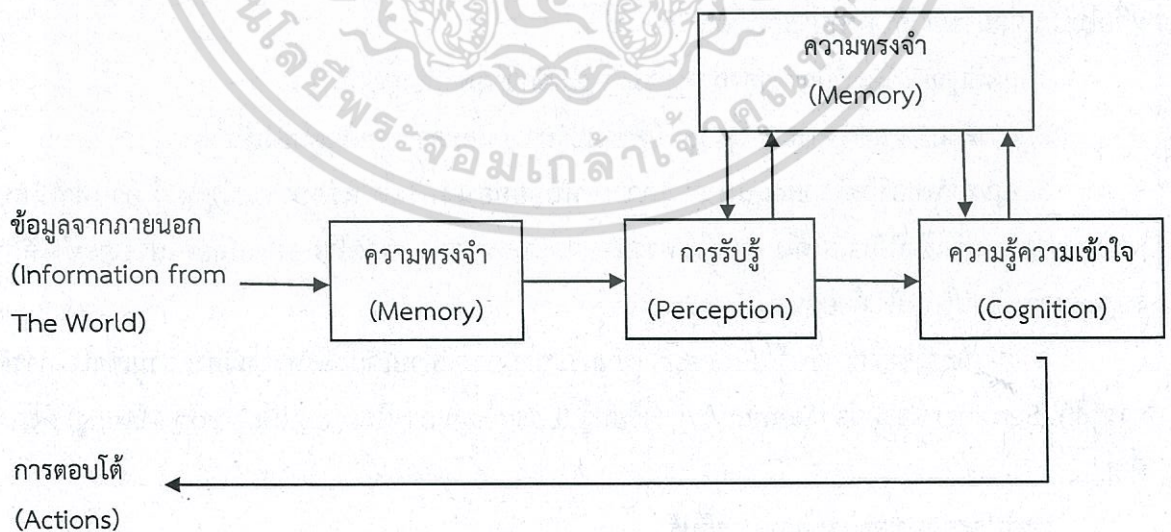
2.2.2 สติปัญญา ทำให้บุคคลเข้าใจเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ได้ช้าหรือรวดเร็วต่างกัน

2.2.3 ความระมัดระวัง เป็นความคล่องแคล่ว หรือไวต่อการรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ

2.2.4 คุณภาพของจิตใจ ความเหนื่อยล้า หรือความแจ่มใสของจิตใญ่อมมีผลกระทบต่อความเข้าใจสิ่งเร้าต่าง ๆ ได้

2.2.5 บุคลิกภาพ ผู้ที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยชอบเข้าสังคมกับผู้ที่บุคลิกภาพเก็บตัวมักจะรับรู้ในทางตรงกันข้ามเสมอ

3. ประสบการณ์เดิม บุคคลจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการคาดคะเน หรือตั้งสมมติฐานไว้ก่อน เมื่อได้รับสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นแล้ว ประสบการณ์เดิมที่เคยมีมาก่อนจะช่วยให้สามารถยืนยันการคาดคะเนได้ หรือทำการแก้ไขการคาดคะเนเสียใหม่ กรณีที่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เข้มแข็งกว่า และสามารถพิสูจน์ได้ว่าประสบการณ์นั้นผิดพลาดอย่างแน่นอน

ภาพที่ 2.1 กระบวนการเรียนรู้

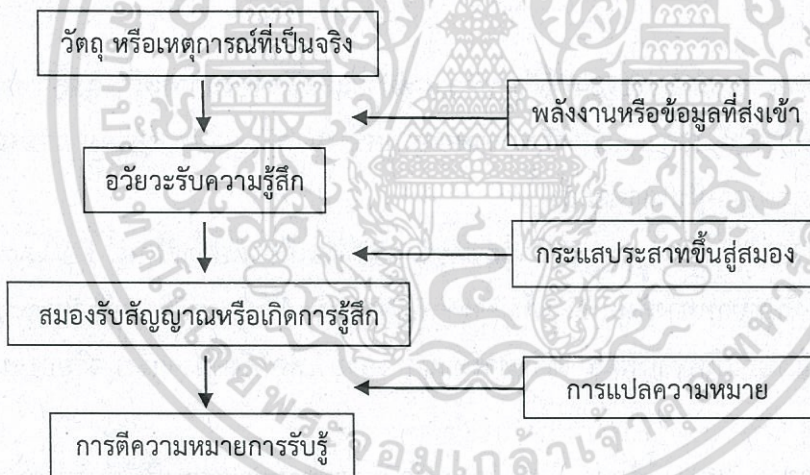
ที่มา : Philip Kotler, 1997

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลไกของการรับรู้

กลไกการรับรู้เกิดขึ้นจากสิ่งเร้าทั้งภายนอกและภายในร่างกาย มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอวัยวะรับสัมผัส (Sensory Organ) เป็นเครื่องรับสิ่งเร้าของมนุษย์ ส่วนที่รับความรู้สึกของอวัยวะรับสัมผัสอาจอยู่ลึกเข้าไปข้างใน มองจากภายนอกไม่เห็น อวัยวะรับสัมผัส แต่ละอย่างมีประสาทรับสัมผัส (Sensory Nerve) ช่วยเชื่อมอวัยวะรับสัมผัสกับเขตแดนการรับสัมผัสต่าง ๆ ที่สมอง และส่งผ่านประสาทมอเตอร์ (Motor Nerve) ไปสู่อวัยวะมอเตอร์ (Motor Organ) ซึ่งประกอบไปด้วย กล้ามเนื้อและต่อมต่าง ๆ ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองของอวัยวะมอเตอร์ และจะออกมาในรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับการบังคับบัญชาของระบบประสาท ส่วนสาเหตุที่มนุษย์เราสามารถไวต่อความรู้สึกเพราะเซลล์ประสาทของประสาทรับสัมผัส แบ่งแยกแตกออกเป็นกิ่งก้านแผ่ไปติดต่อกับอวัยวะรับสัมผัส และที่อวัยวะรับสัมผัสมีเซลล์รับสัมผัส ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวจึงสามารถทำให้มนุษย์รับสัมผัสได้ ดังภาพที่ 2.2

การรับรู้ที่ผิดพลาด แม้ว่ามนุษย์มีอวัยวะรับสัมผัสถึง 5 ประเภท แต่มนุษย์ยังรับรู้ผิดพลาดได้ เช่น ภาพลวงตา การรับฟังความบอกเล่าทำให้เรื่องบิดเบือนไป การมีประสบการณ์และค่านิยมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการรับรู้ถ้าจะให้ถูกต้องจะต้องรับรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายทาง ผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองให้มากขึ้น

ภาพที่ 2.2 กลไกการรับรู้

ที่มา : รัชนี นพเกตุ, 2540

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น

ความหมายของอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น

Erikson (1968) กล่าวว่า อัตลักษณ์แห่งตน หมายถึง ความสามารถของบุคคลช่วงวัยรุ่น ในการผสมผสานระหว่างลักษณะภายในตน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลกับลักษณะภายนอกคือประสบการณ์จากสังคมรอบด้าน แล้วสามารถประเมินหรือตัดสินใจได้ด้วยตนเองได้ว่าตนเองนั้นคือใคร มีความเอกลัษณ์นี้เป็นเอกลัษณ์ที่สวางไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สามารถอะไร ควรจะมีความเชื่อ และดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความเป็นลักษณะเฉพาะตัว และลักษณะที่เหมือนกับบุคคลอื่นผสมผสานกลมกลืนอยู่

Marcia (1975 อ้างถึงใน เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี, 2540) กล่าวถึง อัตลักษณ์แห่งตนในลักษณะโครงสร้างแห่งตน (Self-Structure) ว่าเป็นสิ่งที่เกิดภายในตัวบุคคล มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแรงขับความสามารถ ความเชื่อ และประวัติความเป็นมาในการปรับตัวของแต่ละคน ถ้าบุคคลมีโครงสร้างของพัฒนาการที่ดีก็จะทำให้มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างของตนกับผู้อื่น เข้าใจจุดเด่นและจุดด้อยของตนทำให้เกิดการกำหนดแนวทางของตนเอง ถ้ามีโครงสร้างพัฒนาการที่ไม่มีทำให้เกิดความสับสนในตนเอง ส่วนความหมายของอัตลักษณ์แห่งตนด้านเนื้อหานั้นประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย ค่านิยม และความเชื่อที่บุคคลได้ตกลงใจอย่างไม่มีข้อสงสัย การตกลงใจนี้ต้องมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องเป็นเวลานานแล้ว จึงเลือกจุดมุ่งหมายและความเชื่อนั้นอย่างเหมาะสมกับแนวทางวัตถุประสงค์ และวิถีชีวิตของตน

Offer et al (1981 อ้างถึงใน เนาวรัตน์ เหลืองรัตนเจริญ, 2541) ได้สรุปความหมายของอัตลักษณ์แห่งตนว่า เป็นการที่วัยรุ่นมีความเข้าใจต่อตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ว่าจะเชื่อมความสัมพันธ์กับคนอื่น ขณะที่ต้องการความเป็นตัวของตัวเองและอิสระ โดยอาศัยประสบการณ์จากกระบวนการทางสังคม และวัฒนธรรมในวัยเด็ก

Frager and Fadiman (1984) ได้สรุปความหมายและปัจจัยในการสร้างอัตลักษณ์แห่งตนว่า อัตลักษณ์แห่งตนเป็นการให้คุณค่าและการฝึกความอดทนสร้างจากพื้นฐานทางสังคม การสนับสนุนจากคนรอบข้าง มีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม

Rice (1996) ได้สรุปแนวคิดของนักจิตวิทยาหลายท่านเกี่ยวกับอัตลักษณ์ คือ ผลรวมของการรับรู้ว่าคุณเป็นอย่างไร มีบทบาททางสังคมอย่างไร บุคคลที่มีความสำเร็จในการพัฒนาอัตลักษณ์จะมีการยอมรับตนเองสูงและอัตลักษณ์เกิดจากพัฒนาการทางด้านร่างกาย เพศ สังคม อาชีพ จริยธรรม อุดมคติ และบุคลิกภาพ

กุญชรี้ คำชาย (2542) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ว่ามีหลายองค์ประกอบ ซึ่งได้แก่องค์ประกอบทางกาย เพศ สังคม อาชีพ จริยธรรม อุดมการณ์และลักษณะทางจิตซึ่งเป็นองค์ประกอบรวมเกิดเป็นความคิดรวบยอดและเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล

ดวงเดือน พันธุ์นาวัน (2541) กล่าวว่า อัตลักษณ์แห่งตนในความหมายของอิริคสัน หมายถึงโครงสร้างของบุคลิกภาพของบุคคลที่เกิดจากการรู้จักตนและการยอมรับตนว่ามีลักษณะที่คงที่และต่อเนื่องมาตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ ในขณะที่เดียวกันบุคคลก็เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนตามที่สังคมและวัฒนธรรมของตนกำหนดไว้ และมองว่าลักษณะความรู้ ความสามารถ และความต้องการของตนนั้นสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและคนรอบข้าง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองจะสามารถ “ทำทุกอย่างได้ดี” ตามมาตรฐานของตนเองและของสังคมไปพร้อมกัน โครงสร้างของอัตลักษณ์แห่งตนมีหลายองค์ประกอบหรือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลายด้าน ที่สำคัญ คือ ด้านอาชีพการงาน ด้านศาสนา ด้านการเมือง ด้านบทบาททางเพศ และด้านค่านิยมอื่น ๆ

สวัสดี ประทุมราช (2545) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์ หมายถึง คุณธรรมที่เกี่ยวกับตนเองที่มีการกระทำที่ถูกต้องในสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นและสัมพันธภาพต่อตนเอง

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์ หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งหนึ่งหรือเฉพาะสิ่งนั้นที่ทำให้โดดเด่นขึ้นมา และมีความแตกต่างจากสิ่งอื่น ดังนั้นคำว่า “อัตลักษณ์” จะเหมาะสมกว่าเอกลักษณ์ในความหมาย Identity ในยุคปัจจุบัน

ปรีชา ธรรมา (2548) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์แห่งตน หมายถึง ลักษณะอันเป็นเอกภาพภายในตนของบุคคลอันเนื่องมาจากผลของการบูรณาการของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุคคลในแต่ละระดับอายุ อัตลักษณ์แห่งตนเปลี่ยนไปตามวัยและประสบการณ์ และสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของบุคคลนั้น

อัตลักษณ์แห่งตนมีโครงสร้างด้านสถานภาพตามแนวคิดของมาร์เซียที่จัดจำแนกออกเป็นสถานภาพของอัตลักษณ์แห่งตนเป็น 4 ระดับ มีลักษณะต่าง ๆ อันเป็นส่วนประกอบให้เป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ว่ามีความแตกต่างประการใดระหว่างระดับทั้ง 4

1. สถานภาพระดับ 1 (Identity Diffuse)

(สับสน ไม่ชัดเจน ไม่เอาธนะ ไม่ใส่ใจ)

- 1.1 รักสนุก ไม่เอื้ออาทรต่อคนอื่น ตราบใดที่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองปรารถนา
- 1.2 หลีกเลียงวิกฤตและการเผชิญเหตุการณ์ท้าทายโดยการหลบหนี
- 1.3 มีปัญหาทางจิต
- 1.4 เป็นนักฉวยโอกาส
- 1.5 คล้อยตามทัศนคติของผู้อื่นที่ตนประทับใจ
- 1.6 รู้สึกว่าตนเองผิดและถูกทอดทิ้ง
- 1.7 เต็มใจเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับตนเองอย่างรวดเร็ว
- 1.8 ยอมรับการผิดพลาดของตนเองง่าย ๆ
- 1.9 มีปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 1.10 แม้จะเก่งเท่าเทียมคนอื่น แต่จะเลือกทำสิ่งง่าย ๆ
- 1.11 มีความไว้วางใจมนุษย์น้อยที่สุด

2. สถานภาพระดับ 2 (Foreclosure)

(หลบเลี่ยงเวลาเผชิญกับเหตุการณ์ท้าทาย)

- 2.1 คุณเฝิน ๆ ก็มีลักษณะเหมือนผู้มีอัตลักษณ์
- 2.2 ไม่พิจารณาหรือสนใจค่านิยมหรือเป้าหมายอื่นใด นอกจากเรื่องที่ได้รับคำสั่งให้ทำ
- 2.3 กล่าวถึงแต่ทางเลือกที่ทำให้พ่อแม่พอใจ
- 2.4 ไม่ยืดหยุ่นสนใจการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 2.5 ทำตามที่เคยชิน
- 2.6 หนีสถานการณ์ขัดแย้ง
- 2.7 ชอบทำตามคำสั่งและพินอบพิเทาผู้มีอำนาจ
- 2.8 มีความวิตกกังวลเล็กน้อย
- 2.9 มีความภาคภูมิใจ
- 2.10 มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา
- 2.11 ชอบตั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้
- 2.12 ชอบลอกเลียนแบบกลุ่มเพื่อน และผู้ที่นิยมยกย่องมากเกินไป

3. สถานภาพระดับ 3 (Moratorium)

(เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยแต่ไม่เสมอไป)

เป็นภาวะรอการเลือกอัตลักษณ์ อยู่ในระยะหาคำตอบหรืออัตลักษณ์ใหม่ ๆ ยังไม่ตัดสินใจเลือกทางใดแน่นอน โดยแสดงออกดังนี้

- 3.1 มีปัญหาที่ยังแก้ไขไม่ได้
- 3.2 เป็นนักทดลอง
- 3.3 เปลี่ยนใจเรื่องค่านิยม
- 3.4 คบเพื่อนต่างเพศมากและฉาบฉวย
- 3.5 สุดขั้วของความคิดหรือการกระทำ
- 3.6 สนใจสุขภาพจิตของตนเอง
- 3.7 ไม่ต้องการให้ใครควบคุม
- 3.8 ให้ความร่วมมือแก่ผู้อื่นน้อย
- 3.9 วิตกกังวลมาก
- 3.10) คาดหมายกิจกรรมได้ยาก
- 3.11 มีความเชื่อมั่นต่ำในการเลือกวิชาชีพ

4. สถานภาพระดับ 4 (Identity Achievement)

(เข้าไปเกี่ยวข้อง ยึดหยุ่น และสม่ำเสมอ)

บรรลุวุฒิภาวะด้านอัตลักษณ์ ผ่านวิกฤตมากมาย ตัดสินใจได้แล้วว่าจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด แสดงออกดังนี้

- 4.1 ความเป็นตัวของตัวเองสูง
- 4.2 มั่นคง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
- 4.3 ยอมรับตนเอง
- 4.4 อาจมีค่านิยมต่างจากพ่อแม่ แต่มั่นคงในตัวเอง
- 4.5 รู้จักตนเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 4.6 ทำตามค่านิยมและความเชื่อ
- 4.7 ทำงานได้ดีภายในภาวะกดดัน
- 4.8 ตั้งเป้าหมายที่เป็นจริงได้
- 4.9 ประเมินตนเองได้
- 4.10 ยืดหยุ่นในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 4.11 ยึดมั่นในการตัดสินใจ ไม่ว่าคนอื่นจะคิดอย่างไร
- 4.12 มีความแตกต่างน้อยระหว่างการรับรู้ของตนเองกับผู้อื่น
- 4.13 มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทางดี

จากข้างต้นกล่าวโดยสรุปว่า อัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น หมายถึง ลักษณะแห่งตนเป็นการให้บุคคลได้รู้จักตนเอง ยอมรับตนเอง เข้าใจตนเอง และมั่นใจในตนเอง เป็นใคร มีนิสัย อารมณ์ ความเชื่อ เป็นอย่างไร มีบทบาทหน้าที่ทางสังคมอย่างไร ผู้ที่มีความสำเร็จในการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนจะมีการยอมรับตนเองสูง มั่นใจในตนเอง และมีการแสดงออกที่เหมาะสม

ในการศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาอัตลักษณ์แห่งตนตามแนวคิดของมาร์เซีย ในระดับ 4 (Identity Achievement)

แนวความคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์แห่งตน

ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน

ทฤษฎีพัฒนาทางจิตสังคม (Psychosocial Development Theory) ของอีริกสัน มีความน่าเชื่อถือและให้ความสำคัญต่อตัวบุคคล (Self) การแสวงหาอัตลักษณ์ (Identity) และการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (ระพินทร์ ฉายวิมล. 2545) โดยอีริกสันมีความคิดพื้นฐานในการพัฒนาทฤษฎี ดังนี้ (Tribe ; Woolfolk, 1993 อ้างถึงใน ประสาท อิศรปริตา, 2547)

1. มนุษย์ทุกคนมีความคิดพื้นฐานอย่างเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมของเด็ก ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะมีแบบแผนการพัฒนาเป็นเช่นเดียวกันในทุกสังคม
2. พัฒนาการจะเป็นไปตามลำดับขั้น โดยพัฒนาการขั้นสูงจะเกิดหลังจากที่ได้มีการพัฒนาในขั้นต้นแล้ว
3. ตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์จะแบ่งพัฒนาการทางจิตสังคมออกเป็นขั้น ๆ ในแต่ละขั้นจะมี ปมขัดแย้งซึ่งเป็นวิกฤติการณ์ (Crisis) ที่แต่ละบุคคลจะต้องประสบวิกฤติขัดแย้งนี้จะแตกต่างกันไปตามขั้นของการพัฒนาการ
4. วิกฤติขัดแย้งในแต่ละขั้นหรือในแต่ละช่วงอายุเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะบุคคลจะต้องพัฒนาความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งจากความรู้สึก 2 อย่างที่ตรงข้ามกัน ความรู้สึกอย่างหนึ่งเป็นชั่วบวก และความรู้สึกอีกอย่างหนึ่งเป็นชั่วลบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. การพัฒนาทางจิตสังคม คือ การผ่านพ้นวิกฤติขัดแย้งจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งการพัฒนาที่ดีก็จะก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลได้พัฒนาความรู้สึกในทางบวกมากกว่าความรู้สึกทางลบ

การพัฒนาการอัตลักษณ์แห่งตนจะพัฒนาจากการไม่มีอัตลักษณ์แห่งตน ไปสู่การมีอัตลักษณ์แห่งตน กระบวนการพัฒนาจะเป็นการขัดแย้งระหว่างคุณลักษณะภายใน (การเปลี่ยนแปลงทางสรีระตามวัย ความต้องการ และความสามารถของบุคคล) กับคุณลักษณะภายนอก (ข้อเรียกร้องทางสังคม) บุคคลจะผ่านพ้นวิกฤติแต่ละครั้ง ได้ด้วยคุณลักษณะภายในของบุคคลที่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น มีการตัดสินใจที่ถูกต้องมากขึ้น และมีความสามารถที่จะทำตามมาตรฐานของสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิกฤติการณ์ ทางบุคลิกภาพจะปรากฏเพื่อการปรับตัวในแต่ละขั้นจะต้องมีการตกลงใจที่ถูกต้องเพื่อแก้ไขภาวะวิกฤติ ถ้าหากสามารถทำตามมาตรฐานของตนเองและสังคมแล้วผลที่หลงเหลือซึ่งเป็นทางบวกจะทำให้บุคคลเข้มแข็งขึ้น ทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและสังคมอันเป็นพื้นฐานให้บุคคลสามารถแก้ไขภาวะวิกฤติในระยะต่อมาได้ (อุษา ศรีจินดา รัตน์, 2533)

Erikson (1968) ได้เสนอขั้นต่าง ๆ ของการพัฒนาทางจิตสังคมไว้เป็นขั้นตอนตลอดชีวิต โดยมีความเชื่อว่าชีวิตจะต้องผ่านขั้นตอนความขัดแย้งและการแก้ไข และการได้มีการปฏิสัมพันธ์กับสังคมและบุคคล จะเป็นการพัฒนาให้คนในแต่ละวัยผ่านความขัดแย้งไปได้ก่อนที่จะก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง และได้กำหนดลักษณะเฉพาะไว้เป็น 8 ขั้น ตลอดช่วงชีวิต ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจ - ไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Trust Versus Mistrust) เป็นการพัฒนาในช่วงทารกตั้งแต่อายุแรกเกิด ถึง 1 ปี ช่วงนี้เป็นการพัฒนาความตระหนักในคุณค่าของ ตนเองถือเป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นวัยเริ่มแรกของชีวิตที่ยังต้องการการดูแลจากผู้อื่นความสุขของเด็กวัยนี้อยู่ที่ปากและกิจกรรมหลักคือ การให้อาหาร และแม่คือคนที่ดูแลความต้องการของเด็ก และพัฒนาการที่ดีของเด็กขึ้นอยู่กับคุณภาพของการดูแล ซึ่งไม่ได้ขึ้น กับปริมาณอาหารเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการได้รับการตอบสนองทางด้านจิตใจคือการได้รับความรัก ความรู้สึกอบอุ่นมั่นคงที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นถ้าเขาได้รับการตอบสนองในสิ่งต่าง ๆ ที่เขาต้องการอย่างเพียงพอก็จะเป็นผลให้พัฒนาความรู้สึกไว้วางใจในประสบการณ์ใหม่ที่เขาได้รับ (นวลละออ สุภาพล, 2527)

ตามแนวความคิดของ อิริคสัน (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2546) ถ้าแม่รักลูก และมีความคงเส้นคงวาในการเลี้ยงลูก เด็กจะมีแนวโน้มที่พัฒนาการความไว้วางใจ ความสำเร็จ ขั้นแรกของทารก คือ การที่เขายอมปล่อยให้คนเลี้ยงคลาดสายตา ทั้งนี้เพราะเขามีความมั่นคงทางใจ เพราะรู้ว่าเธอจะกลับมาหาเขา เขาจะไม่ร่อนรนใจอย่างไม่มีเหตุผล ความไว้วางใจขั้นพื้นฐานไม่ได้เกิดจากความรู้สึกด้านเดียว แต่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างแม่กับลูก ไม่เพียงแต่ความน่าไว้วางใจ ของแม่จะทำให้เด็กไว้วางใจ แต่ตัวเด็กก็มีพฤติกรรมที่แสดงความไว้วางใจ พอเด็กเริ่มมีฟันเด็กจะเริ่มกัด เด็กจะต้องเรียนรู้ว่ากัดไม่ได้ มิฉะนั้นแม่จะออกห่างด้วยความโกรธและเจ็บปวด ถ้าเด็กได้เรียนรู้ว่าถูกต้องในขั้นนี้แม่ก็จะไว้วางใจลูก และทั้งแม่และลูกก็จะสัมพันธ์กันอย่างผ่อนคลายและมีความสุขในความสัมพันธ์ต่อกัน ในทางตรงกันข้ามความรู้สึกไม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไว้วางใจนั้นเกิดความไม่ไว้วางใจ และความรู้สึกของความสูญเสีย ซึ่งความรู้สึกนี้จะมีผลต่อพัฒนาการในขั้นต่อไป

ความสัมพันธ์โดยทั่วไปกับแม่เป็นไปในเชิงบวกมากกว่าลบ เด็กจะมีเจตคติต่อผู้อื่นที่ไวใจมากกว่าไม่ไวใจ อย่างไรก็ตามบุคคลที่มีสุขภาพจิตดีจะไม่ไวใจผู้อื่นเต็มที่ เพราะบุคคลดังกล่าวจะเชื่อเกินไปเชื่อคนง่ายไปและจะถูกทำร้ายง่ายเกินไป การมีความไม่ไว้วางใจเล็กน้อยจึงเป็นเรื่องที่ดี ทั้งนี้เพราะในสังคมมีบุคคลอันตราย ความระมัดระวังจึงมีความสำคัญต่อการอยู่รอด และปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาในช่วงวัยทารก คือ ความหวัง (Hope) เด็กวัยนี้จะเรียนรู้ว่าความหวังเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

ขั้นที่ 2 ขั้นพัฒนาความรู้สึกเป็นอิสระ - ความละเอียด ความไม่แน่ใจ (Autonomy Versus Shame and Doubt) เป็นการพัฒนาในช่วงวัยเด็กตอนต้น อายุ 2 ปี ถึง 3 ปี ในช่วงนี้กล้ามเนื้อของเด็กเริ่มมีวุฒิภาวะทำให้เด็กเริ่มรู้จักควบคุมกล้ามเนื้อ เริ่มเรียนรู้กฎคำสั่งจากการฝึกหัดและการควบคุมของบิดามารดา โดยเฉพาะการฝึกการขับถ่าย ทั้งขับถ่ายปัสสาวะ อุจจาระเป็นไปตามกฎระเบียบของสังคม (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2546) รวมไปถึงการให้อิสระในการกระทำต่าง ๆ เช่น การวิ่งเล่น การปีนป่าย หรือการรับประทานอาหาร เป็นต้น เด็กวัยนี้จะรับรู้ว่ามีพลังจากการประสานความสมดุล ระหว่างการให้อิสระกับการควบคุมของบิดามารดา บิดามารดาที่ไม่มีความอดทน และชอบขู่ตักเตือนเด็กเสมอ ๆ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกละอาย ไม่กล้าและเต็มไปด้วยความสงสัย และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (ประณต คำฉิม, 2549)

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาขั้นนี้คือ ความมุ่งมั่น (Will) เป็นการให้ความเหมาะสมในการควบคุมตนเอง ทำให้เด็กมีประสบการณ์เรียนรู้ความละเอียดและการไม่ละเอียด การพัฒนาความมุ่งมั่นนี้ทำให้เด็กกลายเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถควบคุมแรงขับแรงกระตุ้น และรู้จักกฎระเบียบ และหน้าที่ (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน): 2546) หากการพัฒนาในช่วงนี้เป็นไปในทางไม่ดีหรือทางลบจะเกิดการพัฒนาความละเอียดนำไปสู่ความไม่แน่ใจในตนเอง เกิดความสงสัยในความสามารถที่จะทำอะไรด้วยตนเอง อีริคสันเชื่อว่าถ้าเด็กได้รับประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกละอาย หรือเคลือบแคลงสงสัยมาก ๆ จะขาดความมั่นใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดไป (ประสาท อิศรปริดา, 2547)

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาความคิดริเริ่ม - ความรู้สึกผิด (Initiative Versus Guilt) เป็นการพัฒนาในช่วงวัยเด็กตอนกลาง อายุ 4 ปี ถึง 6 ปี ช่วงนี้ถือว่าเป็นช่วงที่เด็กเปิดตนเองสู่โลก เพราะเด็กจะมีความสามารถในการเคลื่อนไหวค่อนข้างสมบูรณ์ สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารและอธิบายความต้องการของตนเองได้ เริ่มมีการพัฒนาทักษะ การรับรู้ ความคิด สติปัญญา เด็กจะอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น ช่างซักถามมีจินตนาการและมีความคิดทำสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง มีการเรียนรู้บทบาทต่าง ๆ จากบิดามารดาเพื่อนฝูง และบุคคลที่แวดล้อม นอกจากนี้ยังมีการเล่นโดยใช้บทบาทสมมุติแสดงเป็นคนโน้นคนนี้ทำให้ได้ซักถามบทบาททางสังคม (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2546)

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาในขั้นนี้ คือ ความมุ่งหมาย (Purpose) ซึ่งเป็นความกล้าหาญในการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยไม่ถูกยับยั้งจากความฝันหรือความกลัว การพัฒนาความคาดหวังนี้มีพื้นฐานมาจากเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเล่นเพราะการเล่นทำให้ได้คิด ได้วางแผน ได้เรียนรู้สังคม การพัฒนาในวัยนี้จะเป็นช่วงของการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) ทำให้เป็นคนที่มีจุดมุ่งหมายไม่ทอดถอยเมื่อรู้สึกผิด มีจินตนาการกว้างไกลในทางที่ดี ดังที่ประสาธ อิศรปริดา (2547) กล่าวว่า เด็กในช่วงนี้เริ่มแสดงความรับผิดชอบพร้อมกับความต้องการความมั่นใจจากผู้ใหญ่ว่า ความคิดของเขาเป็นสิ่งดี เป็นที่ยอมรับ ฉะนั้น ผู้ปกครองจึงควรยอมรับให้เขาทำสิ่งที่แปลกใหม่ เพราะถ้าความต้องการที่แสดงออกหรือทำในสิ่งที่แปลกใหม่ไม่ได้รับการยอมรับหรือทำแล้วถูกตำหนิหรือถูกลงโทษเด็กจะเกิดความรู้สึกผิด (Guilt) ซึ่งหากพัฒนาในช่วงนี้เป็นไปในทางไม่ดีหรือทางลบจะเกิดการพัฒนาความรู้สึกผิดโดยปราศจากเหตุผล

ขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาความพากเพียร - ความรู้สึกเป็นปมด้อย (Industry Versus Inferior) เป็นการพัฒนาในช่วงวัยเด็กตอนปลาย อายุ 7 ปี ถึง 12 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กเข้าโรงเรียน โรงเรียนจึงกลายเป็นสนามชีวิตอีกแห่งหนึ่ง เป็นช่วงของการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และประดิษฐ์ของต่าง ๆ เด็กเกิดความขยันขันแข็ง เด็กพยายามเรียนรู้วิชาการทำงานให้สำเร็จโดยมีครูเป็นบุคคลสำคัญในชีวิต การรับอัตลักษณ์เชิงบวกของครูจะทำให้เด็กพัฒนาที่เข้มแข็ง ครูที่มีความไวต่อความรู้สึก และเข้าใจเด็กจะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ และเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับหน้าที่ในอนาคต (นพมาศ อึ้งพระ (ธีระเวคิน), 2546) เด็กวัยนี้ทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อนมากขึ้น ต้องการความสำเร็จในการทำกิจกรรม ต้องการได้รับการยอมรับ ความชื่นชมของบุคคลอื่น จึงเป็นเด็กที่มีความกระตือรือร้น มีความขยันหมั่นเพียร หากได้รับการสนับสนุนจะมีความภูมิใจในตนเอง (ปรีชา ธรรมมา, 2546)

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาในขั้นนี้ คือ การฝึกหัดจนชำนาญ (Competence) ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการเรียนรู้การทำงาน การพัฒนาทักษะพื้นฐานของมนุษย์ การฝึกหัดจนชำนาญนี้เด็กจะสร้างได้จากการเรียนรู้ การถูกคาดหวังจากสังคม การเรียนรู้สิ่งที่ตนเองชอบและควรมีการปฏิบัติ อย่างไรก็ตามเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จ การพัฒนาในวัยนี้จะเป็นช่วงของการพัฒนาความสามารถในการทำงาน ความพากเพียรและความตั้งใจในการทำงาน จากการวิจัยของ จอร์จ และ คาโรไลน์ (ประสาธ อิศรปริดา, 2547) ซึ่งศึกษากับเด็กเพศชาย จำนวน 450 คน เป็นเวลาถึง 35 ปี โดนเริ่มตั้งแต่สมัยที่เด็กอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ พบว่าเด็กที่มีความวิริยะอุตสาหะ และทุ่มเทกายใจในการทำงานในวัยเด็กจะสามารถปรับตัวมีแรงจูงใจในการทำงาน และมีรายได้ดีเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ และพบว่าความมานะพยายามในการทำงานในวัยเด็กเป็นตัวพยากรณ์ (Predictor) ความสำเร็จในอนาคตได้ดีกว่าความสามารถทางเชาวน์ปัญญา และพื้นฐานทางครอบครัวอีกด้วย ซึ่งหากการพัฒนาในช่วงนี้เป็นไปในทางไม่ดี หรือทางลบจากการขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้หรือถูกจำกัดการกระทำทั้งการเป็นผู้นำและผู้ช่วย การถูกบังคับให้ทำงานมากเกินไป การถูกคาดหวังมากเกินไปจะทำให้เด็กพัฒนาความรู้สึกมีปมด้อย และไม่เต็มใจทำงานให้สำเร็จ

ขั้นที่ 5 ขั้นพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตน - ความสับสนในอัตลักษณ์แห่งตน (Identity Versus Identity Confusion) เป็นการพัฒนาในช่วงวัยรุ่น อายุ 13 ปี ถึง 19 ปี เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา วัยรุ่นเริ่มต้องการความเป็นอิสระ ต้องการทิ้งภาพของตนเอง อย่างเป็นทางการเพื่อเข้าถึงภาพตัวเองอย่างเป็นทางการ ต้องการหลุดพ้นจากการควบคุมของผู้ใหญ่เพื่อค้นหาเอกลักษณ์เป็นเอกลักษณ์ที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานั่นเอง ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อัตลักษณ์ของตนเอง ค้นหาบทบาทของตนเอง เพื่อรู้จักตนเองในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ความชอบ ความสนใจ ความปรารถนาในชีวิต ปรัชญาชีวิต อาชีพที่ตนเองประสงค์ เพื่อนต่างเพศที่ตนเองปรารถนาจะคบหรือจะเลือกเป็นคู่ครอง ความถนัดเฉพาะตน ในขณะที่เดียวกันก็ผสมผสานลักษณะเฉพาะตนในแง่มุมต่าง ๆ ให้เข้ากันได้ความเป็นจริงของครอบครัว วัฒนธรรมค่านิยมของสังคมของกลุ่มเพื่อนร่วมวัย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) โดยอาศัยการรวบรวมประสบการณ์จากการพัฒนาตนใน 4 ขั้นที่ผ่านมาพัฒนาเป็นอัตลักษณ์แห่งตนเอง ซึ่งเป็นการที่วัยรุ่นสามารถรวบรวมประสบการณ์ในอดีตเพื่อพัฒนาตนเองในปัจจุบันและอนาคต มีความสามารถในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เป็นงานที่ยากขึ้นตามลำดับ มีความเป็นตัวของตัวเอง (เนาวรัตน์ เหลืองรัตนเจริญ, 2541) รวมทั้งการมีความรู้สึกมีคุณค่าสามารถอาศัยพึ่งพาตนเองได้ มีชีวิตที่เป็นอิสระและสามารถให้ความรักจากผู้อื่นได้ทั้งความรักแบบเพื่อนสนิทเพศเดียวกัน หรือเพื่อนต่างเพศ (Balk, 1995 อ้างถึงใน เนาวรัตน์ เหลืองรัตนเจริญ, 2541)

ในช่วงวัยรุ่นเด็กจะพัฒนาความซื่อสัตย์ (Fidelity) ซึ่งได้มาจากการยืนยันของอุดมการณ์และความจริงที่ได้รับจากการรับรองของเพื่อน วิวัฒนาการของอัตลักษณ์แห่งตนขึ้นอยู่กับความต้องการของมนุษย์ที่จะเป็นส่วนหนึ่งของคนพิเศษ เช่น การมีการรวมตัว เพื่อปรับปรุงสังคมที่มีปัญหาทำให้เด็กได้รู้สึกว่าชีวิตมีเป้าหมาย มีความหมาย นั่นคือเป้าหมายหรืออุดมการณ์เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กให้ความหมายกับสิ่งแวดล้อมได้ (นพมาศ ธีรเวคิน, 2543) ผู้ที่มีอัตลักษณ์แห่งตนจะมีความผสมผสานกลมกลืนระหว่างความรู้สึก ความต้องการ ความสามารถ และการแสดงออก เป็นคนรู้ว่าตัวเองเหมาะสมกับอะไรในแต่ละสภาวะและตามขั้นตอนพัฒนาการที่ตนเป็นอยู่ กระบวนการค้นหาตัวเองของวัยรุ่น จึงเกิดในด้านต่าง ๆ ซึ่งคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ เช่น ความสนใจเรียน ความถนัด การวางแผนการศึกษา การวางแผนชีวิต ความชอบและความไม่ชอบ ที่สำคัญที่กล่าวมาถึงกันมาก ได้แก่ อัตลักษณ์แห่งตนในด้านอาชีพการงาน และอัตลักษณ์แห่งตนทางเพศ (รัชณี लाखโรจน์, 2545)

หากการพัฒนาในช่วงนี้เป็นไปในทางไม่ดีหรือทางลบจะเกิดความสับสนในตนเองไม่เป็นของตัวเอง เหงาหงอย วิตกกังวล ตัดสินใจไม่ได้ รู้สึกว่าตนถูกทอดทิ้ง จนอาจกลายเป็นอันธพาลติดยาเสพติด ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) โดยจะแสดงในลักษณะที่ไม่แน่ใจว่าตนเป็นใคร รู้สึกว่าตนเองไม่มีความหมายหรือความสำคัญต่อใครเลย ทำให้เกิดการหลบหนีจากความเป็นจริง และอาจลุกลามถึงขั้นเป็นโรคจิตหรือฆ่าตัวตายได้ (รัชณี लाखโรจน์, 2545) ซึ่งดวงใจ กสานติกุล (2536) ได้เสนอความผิดปกติของอัตลักษณ์แห่งตนในวัยรุ่นให้เห็นอย่างชัดเจน คือ วัยรุ่นจะรู้สึกกลัดกลุ้มใจไม่แน่ใจกับอัตลักษณ์ของตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ความไม่แน่ใจเกี่ยวกับเป้าหมายอนาคต การเลือกอาชีพสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนบทบาทและพฤติกรรมทางเพศ ค่านิยมด้านศาสนา ศีลธรรม และความจงรักภักดีกับหมู่คณะ โดยวัยรุ่นจะสับสนไม่แน่ใจกับตัวเองว่าเป็นใคร ต้องการอะไร อาจมีพฤติกรรมถดถอยในลักษณะไม่กล้าตัดสินใจเอง ลังเล รู้สึกโดดเดี่ยว ว้าเหว เข้ากับใครไม่ได้ มักทำอะไรด้วยความวู่วาม ไม่คิดหน้าคิดหลัง อีกลักษณะหนึ่ง คือ มองตนเองแตกต่างจากผู้อื่นอย่างมาก โดยคิดว่าคนอื่นจะมองไม่เห็นความผิดปกติในตนเอง คิดว่าผู้อื่นไม่เข้าใจว่าตนเองเป็นอะไร และขณะที่ผู้อื่นไม่เห็นว่าเป็นเรื่องบิบบคั้นกตดินอะไร เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แต่ตนเองจะมีความวิตกกังวลกลัวใจ ท้อแท้ใจ ลังเลใจ ทำให้อารมณ์หงุดหงิด ฉุนเฉียว วู่วามและตัดสินใจผิด ๆ ได้ หรืออาจมีความรู้สึก เบื่อ หมดความกระตือรือร้น ในการคบเพื่อนหรือการเรียน แยกตัวจากเพื่อน ไม่ร่วมกิจกรรม บางครั้งหยุดเรียนนั่งเล่นอยู่กับบ้าน คิดหมกมุ่น ผักไผ่ในลัทธิการเมืองหรือศาสนา รู้สึกไม่พอใจในสภาพสังคมและชีวิต อาจถึง คิดสั้นฆ่าตัวตาย เนื่องจากไม่เห็นประโยชน์ของการมีชีวิตอยู่ รู้สึกชีวิตไม่มีคุณค่า ส่งผลกระทบในด้านสังคมการทำงาน การศึกษา

การพัฒนาตนที่สมบูรณ์ของเด็กวัยรุ่นเมื่อสิ้นสุดวัย ได้แก่ การเห็นโครงร่างหรือตัวตนของเขาเอง ตามความเป็นจริง เช่น เข้าใจจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง ปรารถนาชีวิตของตนเองความต้องการในชีวิตของตน และสามารถทำใจยอมรับตนอย่างที่มีที่เป็นจริง ๆ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540)

ขั้นที่ 6 ขั้นพัฒนาความใกล้ชิดหรือสนิทสนม - การแยกตัว (Intimacy Versus Isolation) เป็นการพัฒนาในช่วงวัยรุ่นตอนต้น อายุ 20 ปี ถึง 24 ปี เมื่อพ้นวัยรุ่นมาแล้วบุคคล รู้จักอัตลักษณ์แห่งตน และพร้อมผสมผสานอัตลักษณ์ของตนกับบุคคลอื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเสริมอัตลักษณ์แห่งตนให้แข็งแกร่ง บุคคลแสวงหามิตรภาพอันสนิทสนมดูดีมี แสงหาคู่ครอง เมื่อพบแล้วก็พร้อมที่จะร่วมชีวิตในไมตรีจิตอันสนิทสนมหา มีชีวิตเพศแบบผู้ใหญ่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงในช่วงก่อนอัตลักษณ์ทางเพศ (Sexual Identity) อยู่ในขั้นแสวงหารูปแบบสำหรับตัว มักเป็นในลักษณะฉาบฉวย ผิดเพี้ยน ชีวิตเพศและชีวิตคู่ในช่วงพ้นวัยรุ่นมาแล้วต้องเป็นไปในแง่ การร่วมแบ่งปันต่อกันและกัน มีความเชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและกัน สำหรับบุคคลที่ไม่มีโอกาสพบชีวิตเพศก็ต้องมีมิตรอันสนิทสนมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างไว้วางใจและนับถือซึ่งกันและกัน (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540)

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาตนในช่วงนี้ คือ การสร้างไมตรีและความรัก (Love) กับบุคคลอื่นได้ เป็นไมตรีจิตและความรักแบบผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นลักษณะมีเอื้อโยไมตรีและความอาทรต่อกันและกัน เป็นความรักที่ต่างฝ่ายต่างอุทิศตนให้กันตลอดไป พลังของอิโก้ของแต่ละคนก็ขึ้นอยู่กับคู่ของตนเองที่ยินดีและเลี้ยงลูกด้วยกันมีกิจกรรมสร้างสรรค์และมีอุดมการณ์ร่วมกัน (นพมาศ ธีรเวคิน, 2542) ผู้ที่ไม่สามารถสร้างความรู้สึกสนิทสนมจริงจังกับผู้ใดผู้หนึ่งได้ จะมีความรู้สึก อ้างว้างเดียวดาย ไม่สามารถเข้าถึงคนอื่นได้ หมกมุ่นกับตนเองและมีมนุษยสัมพันธ์แบบฉาบฉวย ชอบอยู่คนเดียวโดยไม่ยอมมีข้อผูกพันกับใครก่อให้เกิดปัญหาทางบุคลิกภาพได้

ขั้นที่ 7 พัฒนาการสนใจบำรุงผู้อื่น - การใส่ใจหมกมุ่นแต่เรื่องของตนเอง (Generativity Versus Stagnation) เป็นการพัฒนาในช่วงวัยรุ่น - วัยกลางคน อายุ 25 ปี ถึง 64 ปี ผู้ใหญ่ที่มีอัตลักษณ์แห่งตนที่เข้มแข็งจะได้พัฒนาอาชีพพร้อมกับมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้อื่น ความรับผิดชอบหลักของคนรุ่นนี้คือการสร้างคนรุ่นใหม่และสั่งสอนแนะแนวพวกเขาให้ดี และไม่เพียงแต่การให้กำเนิดบุตรและการเลี้ยงบุตรเท่านั้น แต่เป็นการสร้างผลผลิต ความคิด ศิลปะ ฯลฯ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2546)

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาตนในช่วงนี้คือ ความใส่ใจ (Care) การใส่ใจแสดงออกโดยการเป็นห่วงผู้อื่นและโดยการดูแลผู้ที่ต้องการดูแล นอกจากนี้ก็ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้สิ่งเหล่านี้ทำได้โดยเอกสารเป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

การเลี้ยงดูเพราะการสอนการสาธิตทั่วไปเอียงไปในทางที่ตนสอน มนุษย์นั้นมีความสุขในการสอนตั้งแต่เด็ก จนถึงเป็นผู้ใหญ่ การสอนลูกหลานทำให้ได้ถ่ายทอดข้อเท็จจริงและเหตุผลจากขบวนการหนึ่งไปยังอีกขบวนการหนึ่ง การเอาใจใส่และการสอนนั้นมีส่วนรับผิดชอบต่อการอยู่รอดของวัฒนธรรมโดยการรักษาประเพณี พิธี และ ตำนานต่าง ๆ ความก้าวหน้าของวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับคนที่เอาใจใส่จนถึงกับใช้ชีวิตในการสอน การสอนยัง ทำให้รู้ว่าตัวเองมีคณตองการและตนมีความสำคัญ หากคนวัยนี้ขาดการเผื่อแผ่และแนะนำผู้อื่นจะเป็นคนที่มี บุคลิกภาพอ่อนแอและมีความสับสนในใจ (นพมาศ ธีรเวคิน, 2542)

คนวัยกลางคนที่หมกมุ่นแต่เรื่องของตนเองจะเป็นผู้ที่เห็นแก่ตัว เป็นบุคคลที่แสวงหาแต่อำนาจไม่ หยุดยั้ง อาจเป็นตำแหน่งหน้าที่การงาน หรืออำนาจทางทรัพย์สินเงินทองก็ได้ ซึ่ง อิริคสัน กล่าวว่า คน เหล่านี้มีอารมณ์และบุคลิกภาพอันไม่มั่นคงของตนไว้ด้วยความใฝ่อำนาจอย่างใดอย่างหนึ่งหรือแบบใดแบบ หนึ่ง ผู้ที่มีความสมดุลระหว่างการบำรุงส่งเสริมผู้อื่น และการใฝ่ใจหมกมุ่นแต่เรื่องของตนเอง ทำให้ เกิดผลงานสร้างสรรค์ เป็นมนุษย์ที่มีค่า มีความสามารถในการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นคนวัยกลางคนที่มี ความสุข (ศรีเรื่อน แก้วกั้งวาล, 2540)

ขั้นที่ 8 ขั้นพัฒนาความมั่นคงสมบูรณ์ - ความสิ้นหวังท้อแท้ (Integrity Versus Despair and Disgust) เป็นการพัฒนาการวัยสูงอายุ มีอายุ 65 ปี ขึ้นไป เมื่อถึงขั้นนี้แล้วบุคคลจะต้องพัฒนาความรู้สึกว่า ตนได้ทำสิ่งต่าง ๆ ที่ควรกระทำเสร็จสิ้นตามหน้าที่ของตนแล้ว เช่น ได้ให้การอบรมเลี้ยงดูผู้เยาว์ ได้แบ่งปัน ความรู้ความคิดแก่ผู้ควรที่รับ ได้พบและยอมรับทั้ง ความสำเร็จและความล้มเหลวของชีวิตของตนเอง เขามองย้อนหลังไปดูชีวิตด้วยความไม่ยึดมั่น ถ้อยมั่นทั้งความสมหวังและผิดหวัง สามารถทำใจยอมรับชีวิต ของตนเองและผู้อื่นอย่างที่เขาเป็น และมีความพอใจในชีวิตของตนเอง (ศรีเรื่อน แก้วกั้งวาล, 2540) ผู้ที่มีความมั่นคงสมบูรณ์ของชีวิตจะพยายามแปลความหมายของชีวิตที่ผ่านมา และปรับตัวให้ยอมรับความ ตายที่กำลังจะมาถึง สามารถยอมรับความตายซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้และไม่รู้สึกกลัวตาย (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2546)

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาตนในช่วงนี้คือ ความฉลาดแบบสุขุม (Wisdom) เป็นความห่วยเยห่าง ๆ ต่อชีวิตในขณะที่เผชิญความตาย โดนเกิดจากการมีประสบการณ์จากความซื่อสัตย์และความสิ้นหวัง ในขั้น นี้คนจะปรับตัวไม่ตีเวลาเผชิญกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง พวกเขาอยู่ในขั้นสุขุมจะเป็นผู้ให้แนวทางการ ดำเนินชีวิตแก่เด็กได้ และให้รับรู้ว่าคนเราสามารถมีชีวิตที่สร้างสรรค์ เพราะเขาเป็นตัวอย่างของบุคคลที่ เป็นไม่ใกล้ฝั่ง แต่ได้ใช้ชีวิตในฐานะปัจเจกบุคคลมาด้วยความสมบูรณ์ (นพมาศ ธีรเวคิน, 2542 ; นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2546) บุคคลที่ไม่สามารถยอมรับความล้มเหลวซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะเป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่แคร์คนอื่น รู้สึกว่าชีวิตนั้นสั้น เวลาไม่เพียงพอที่จะทำอะไรใหม่ ๆ หรือแก้ไขความผิดพลาดในอดีต ทำให้ เกิดอาการสิ้นหวังและหลีกเลี่ยงชีวิต อาจถึงคิดฆ่าตัวตาย (ศรีเรื่อน แก้วกั้งวาล, 2540)

จากการพัฒนาการตลอดช่วงชีวิตตามแนวคิดของอิริคสันแบ่งเป็น 8 ขั้น ได้แก่ ขั้นความรู้สึก ใ่ว่างใจ - ไม่ใ่ว่างใจผู้อื่น ขั้นความรู้สึกเป็นอิสระ - ความละอายนั่นใจ ขั้นความคิดริเริ่ม - ความรู้สึกผิด ขั้นความพากเพียร - ความรู้สึกเป็นปมด้อย ขั้นพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตน - ความสับสนในอัตลักษณ์แห่งตน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นพัฒนาความใกล้ชิด หรือสนิทสนม - การแยกตัว ขั้นพัฒนาการสนใจบำรุงผู้อื่น - การใส่ใจหมกมุ่นแต่เรื่องของตนเอง และขั้นพัฒนาความมั่นคงสมบูรณ์ - ความสิ้นหวังท้อแท้ ซึ่งพัฒนาจะดำเนินการไปตามลำดับขั้นอย่างต่อเนื่อง โดยอิริคสัน ให้ความสำคัญกับพัฒนาการใน ขั้นที่ 5 คือในช่วงวัยรุ่นมากกว่าขั้นอื่น ๆ เพราะเป็นช่วงวัยที่มีภาวะวิกฤติมากที่สุด เนื่องจากวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความต้องการที่จะเป็นผู้ใหญ่ ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง และการพัฒนาการที่สำคัญของขั้นนี้คือ การค้นพบอัตลักษณ์แห่งตน โดยเกิดจากการพัฒนาการทางจิตสังคมใน 4 ขั้นแรกของชีวิตและผู้ที่มีอัตลักษณ์แห่งตนจะสามารถปรับตัวได้ดี มีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการในขั้นต่อไป

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอิริคสัน ในแต่ละขั้นของพัฒนาการมีทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีพัฒนาการไปในทิศทางใดนั้นขึ้นอยู่กับกรอบเลี้ยงดู การปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาการในขั้นก่อน ๆ ของบุคคลนั้น ซึ่งในช่วงวัยรุ่นพัฒนาการที่สำคัญ คือ การสร้างอัตลักษณ์แห่งตน เป็นการรู้จักเข้าใจตนเอง รู้ความสามารถ ความต้องการของตนเอง เข้าใจจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เพื่อพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง และผลของการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนก็จะส่งผลต่อพัฒนาการในขั้นต่อไป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์แห่งตน

องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยก่อให้เกิดอัตลักษณ์แห่งตนตามแนวคิดของเพรสคอตท์ มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลซึ่งจำแนกออกเป็น 6 องค์ประกอบ ดังนี้ (Prescott, 1957 อ้างถึงในปรีชา ธรรมา, 2548)

1. องค์ประกอบและกระบวนการทางกายภาพ ได้แก่ ความเจริญเติบโต น้ำหนัก ส่วนสูง ทรวดทรง น้ำหนัก ผิวพรรณ วุฒิภาวะ การใช้พลังงาน ความเมื่อยล้าและการคลายตัว จากความเมื่อยล้า จังหวะการทำกิจกรรม สุขภาพ สุขนิสัย ประวัติสุขภาพ อาหารการบริโภค ข้อจำกัดทางร่างกาย ความบกพร่อง ความพิการ การใช้ร่างกาย ทักษะ การทำงาน การเล่น การพักผ่อน หลับนอน การแต่งกาย
2. องค์ประกอบและกระบวนการด้านความรักความอบอุ่น ภายในครอบครัว ได้แก่ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ พี่น้อง ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ระหว่างพ่อแม่พี่น้อง ระหว่างพ่อแม่พี่น้องกับบุคคลอื่นภายในครอบครัวกับสัตว์เลี้ยง แนวทางการแก้ปัญหาภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว
3. องค์ประกอบและกระบวนการด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมย่อยของครอบครัว (ชนบท ในเมือง ชานเมือง ชุมชนแออัด) ชนชาติกำเนิด แหล่งกำเนิด ชั้นสังคม การเรียนรู้วัฒนธรรม บทบาทในสถานศึกษา ชุมชน สโมสร ประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมในวงกว้างออกไปความรู้สึกและความรับผิดชอบด้านสังคม ความขัดแย้งกับชุมชนอันเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม แรงกดดันอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงฐานะของครอบครัวโดย สมัยครใจหรือโดยเหตุจำเป็นหรือบังเอิญ แรงกดดันอันเกิดจากความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. องค์ประกอบและกระบวนการเกี่ยวกับเพื่อนวัยเดียวกัน ได้แก่ กิจกรรม บทบาทความรู้ ทักษะที่จะจำเป็นต่อการทำกิจกรรมร่วมกันข้อปฏิบัติ กติกา ประเพณี คุณลักษณะที่กลุ่มวัยเดียวกันยกย่อง สถานภาพภายในกลุ่มความสำเร็จ ความล้มเหลวในการแสดงบทบาท สาเหตุของความสำเร็จหรือความล้มเหลว การปฏิบัติตนเมื่อประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ผลขององค์ประกอบด้านกายภาพ ด้านครอบครัว และด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อบุคคล

5. องค์ประกอบและกระบวนการด้านพัฒนาการแห่งตน ได้แก่ ความรู้สึกต่อตนเอง อันเป็นผลจากองค์ประกอบด้านกายภาพ ความรักความอบอุ่นภายในครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมและเพื่อนวัยเดียวกัน มโนทัศน์แห่งตนต่อการรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ประสบการณ์และความหมายสำคัญ ๆ ที่ได้รับจากประสบการณ์ มโนทัศน์เกี่ยวกับสังคมและโลกที่กว้างออกไป ความรู้สึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับโลกภายนอกและบุคคลอื่น ศักยภาพ ความสามารถ ความถนัดสำหรับการเรียนรู้ การทำงานและเจตคติต่อการเรียนรู้และการทำงาน การมีโอกาสใช้ความสามารถตามศักยภาพแห่งตน กระบวนการทางสมองที่ใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับตนเองและสังคม จุดหมายใกล้ไกลจะทำอย่างไรจึงจะบรรลุมโนทัศน์ของพ่อ แม่ พี่น้อง ครู เพื่อน ที่มีต่อบุคคล

6. องค์ประกอบและกระบวนการด้านการปรับตัว ได้แก่ ความรู้สึกเกี่ยวกับประสิทธิภาพความพร้อม ความสมบูรณ์ของร่างกาย (มากหรือน้อยเกินไป) มากพอที่จะรับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้หรือมีขีดจำกัดเพราะความพิการ ความต่ำต้อย ความรู้สึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับครอบครัวความรู้สึกเกี่ยวกับความสำคัญของตนเองในด้านสังคม ความรู้สึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับครอบครัวความรู้สึกเกี่ยวกับความสำคัญของตนเองในด้านสังคม ความรู้สึกเกี่ยวกับความสำคัญของตนโดยทั่วไป รูปแบบของการปรับตัวปัญหาการปรับตัวที่มีผลต่ออ้อมมโนทัศน์แห่งตน เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหา การปรับตัวเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลง ปัญหาการปรับตัวรุนแรงมาก จนกระทั่งจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษาทางการแพทย์หรือไม่ประการใด

แนวคิดที่เกี่ยวกับวัยรุ่น

ความหมายของวัยรุ่น

วัยรุ่นตรงกับคำว่า Adolescence ในภาษาอังกฤษ ซึ่งตรงกับรากศัพท์ภาษาลาตินว่า Adolescere หมายความว่า "To Grow into Maturity" แปลว่า การเจริญเติบโตสู่ภาวะหรือเป็นวัยที่พัฒนามาจากสถานะความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ (Hurlock, 1974 อ้างถึงใน กลอยใจ ทองลิ้ม, 2544)

Steinberg (1993) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า หมายถึง การเจริญเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ (To grow into Adulthood) ซึ่งช่วงอายุของวัยรุ่นอยู่ระหว่าง 10-20 ปี โดยเด็ก แต่ละคนจะย่างเข้าสู่วัยรุ่นต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแบบแผนการเจริญเติบโตของแต่ละบุคคล

Rice (1996) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้ว่า วัยรุ่นเป็นช่วงระยะเวลาเจริญเติบโตระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539) กล่าวว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยที่เชื่อมระหว่างการเป็นผู้ใหญ่อันเป็นระยะที่ต้องปรับพฤติกรรมวัยเด็กไปสู่พฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ที่สังคมยอมรับ เด็กวัยรุ่นจึงไม่ใช่เพียงการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย แต่หมายถึงการเจริญเติบโตทางสังคมซึ่งอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมของแต่ละที่

โสภา ซปีลมันน์ (2543) สรุปความหมายของวัยรุ่น คือ วัยที่ถูกกำหนดว่าเป็นวัยที่สิ้นสุดความเป็นเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทางด้านร่างกายคือ ร่างกายพัฒนาจนเห็นได้ชัดว่าไม่เป็นเด็กอีกต่อไป ส่วนทางด้านจิตใจคือ การรู้จักใช้เหตุผล รู้จักควบคุมอารมณ์รวมทั้งสามารถเข้าร่วมกลุ่มหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้ใหญ่ในสังคมได้

สุพัทธา สุภาพ (2544) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ เป็นวัยที่อยู่ระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นวัยที่ย่างเข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาวเป็นวัยที่เริ่มการเปลี่ยนแปลง

ศรีเรื่อน แก้วกังวาล (2549) สรุปความหมายของวัยรุ่น คือ วัยที่การเปลี่ยนแปลงบางอย่างกะทันหันรวดเร็วไม่แน่นอน เข้าใจค่อนข้างยาก เป็นช่วงเปลี่ยนวัยของชีวิตทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ

ดังจะสรุปได้ว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยที่เปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ ทั้งนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ

การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น

สำหรับการแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น มีผู้กำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นไว้ต่างกัน ซึ่งไม่อาจจะกำหนดลงไปให้แน่นอนได้ว่าควรจะเริ่มเมื่อใดและสิ้นสุดเมื่อใด ผู้วิจัยขอเสนอดังนี้

Steinberg (1996) ได้กำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นไว้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. วัยรุ่นตอนต้น ช่วงอายุระหว่าง 11-14 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง ช่วงอายุระหว่าง 15-18 ปี
3. วัยรุ่นตอนปลาย ช่วงอายุระหว่าง 18-21 ปี

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539) ได้กล่าวถึงการแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) เด็กหญิงจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นก่อนเด็กชายโดยจะเข้าสู่ช่วงอายุวัยรุ่นตอนต้น 13-15 ปี และเด็กชายจะอยู่ในช่วงระหว่าง 15-17 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 15 - 18 ปี และเด็กชายจะมีอายุระหว่าง 17-19 ปี
3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 18-20 ปี และเด็กชายจะมีอายุระหว่าง 19-21 ปี

สุชา จันทน์เอม (2539) ได้แบ่งช่วงอายุวัย รุ่นเป็น 3 ระยะเช่นกัน คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น อายุระหว่าง 13-15 ปี
2. วัยรุ่นตอนกลาง อายุระหว่าง 15-18 ปี
3. วัยรุ่นตอนปลาย อายุระหว่าง 18-21 ปี

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549) ได้แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นเป็น 3 ระยะ โดยใช้เกณฑ์ความเป็นเด็ก - ผู้ใหญ่ตัดสินคือ

1. ช่วงวัยแรกรุ่น ช่วงอายุประมาณ 12-15 ปี
2. ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง ช่วงอายุประมาณ 16-17 ปี
3. ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ช่วงอายุประมาณ 18-25 ปี

ดังจะสรุปได้ว่า การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นได้ 3 ระยะ คือ วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง และ วัยรุ่นตอนปลาย

ความต้องการของวัยรุ่น

ความต้องการของมนุษย์โดยเฉพาะของวัยรุ่นมักจะขึ้นอยู่กับค่านิยมที่แต่ละคนยึดถือ (สุพิศรา สุภาพ, 2544) เริ่มจากการที่ไม่ยึดกรอบครีวเป็นหลักเหมือนในสมัยเด็ก ๆ ที่พ่อแม่มีอิทธิพลต่อเด็กอย่างมากในการสร้างทัศนคติและความประพฤติต่าง ๆ ความต้องการของวัยรุ่นในช่วงนี้เกิดจากค่านิยมของกลุ่มเพื่อนที่ตนเป็นสมาชิกกลุ่ม เพื่อนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัยรุ่น โดยวัยรุ่นจะยึดและกำหนดความต้องการของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มโดยทั่วไปแล้วความต้องการของวัยรุ่นประกอบด้วย (โสภา ขปีลมันน์, 2543)

1. ความต้องการทางกาย เป็นความต้องการทางด้านปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เนื่องจากเป็นวัยที่เลี้ยงตนเองยังไม่ได้ ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ตลอดเวลา วัยรุ่นจึงอยากได้รับความมั่นใจว่าเขาจะได้รับการเลี้ยงดู คุ้มครอง ป้องกัน จนสามารถจะช่วยเหลือตัวเองได้

2. ความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นความต้องการที่มองเห็นไม่ได้ จับต้องไม่ได้ แต่ความต้องการแบบนี้มีส่วนสำคัญอย่างมาก แยกออกได้เป็น

2.1 ความต้องการความรัก วัยรุ่นต้องการความรักจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น จากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง จากครูอาจารย์ จากเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ การต้องการความรักนี้อาจเป็นเพราะว่าตนเองคิดว่ามีความสนใจและรักตัวเองน้อยลง ซึ่งเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอารมณ์และจิตใจที่ไม่ค่อยมั่นคง ไม่มั่นใจในความมีค่าของตนเอง คิดว่าคนอื่นจะมองไม่เห็นสิ่งเหล่านี้ จึงอยากเรียกร้องให้เขารักและสนใจตัวเองมากขึ้น

2.2 ความต้องการอยากรู้และทดลองเกี่ยวกับเรื่องเพศ วัยรุ่นจะมีความสนใจในเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ เป็นวัยที่ต้องการความรู้ความเข้าใจทางเพศอย่างถูกต้อง ถ้าถูกกีดกันจะแสดงออกทางอ้อมโดยการปิดบัง หรือโดยการหาความรู้อย่างไม่ถูกวิธี นอกจากความสนใจแล้ว วัยรุ่นยังอยากทดลองเกี่ยวกับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เรื่องเพศอีกด้วย เพราะเป็นวัยที่สนใจเพื่อนต่างเพศ รักแบบหลงใหลใฝ่ฝัน และเป็นความรักแบบรุนแรงไม่ค่อยมีเหตุผล

2.3 ความต้องการอิสรภาพมากขึ้น สำหรับความต้องการอิสรภาพนั้น จะรุนแรงมากในวัยนี้ วัยรุ่นต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการตัดสินใจ วางแผน วางโครงการของชีวิต และอยากลงมือทำด้วยตนเอง จะไม่ยอมให้ผู้ใหญ่มากำกวดำเนินชีวิตของตน และมักคิดว่าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจความต้องการของตน

2.4 ความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม วัยนี้เป็นวัยที่อยากให้สังคมยอมรับยกย่องหรือชมเชย อยากมีชื่อเสียง อยากเด่น อยากรับผิดชอบในกิจกรรมบางอย่าง เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมแต่ก็ทำได้สำเร็จค่อนข้างยาก เพราะขาดระบบในการทำงาน ขาดวิจรรย์ญาณในตัวเอง ดังนั้น ผู้ใหญ่จะต้องหาสาเหตุแห่งปัญหาและแนวทางแก้ไข

2.5 ความต้องการรวมกลุ่ม วัยนี้เป็นวัยที่เพื่อนมีความสำคัญมาก เป็นวัยที่อยากให้เพื่อนยอมรับ จึงทำตามเพื่อน แม้ว่าบางครั้งจะขัดความรู้สึกส่วนตัวก็ตาม

2.6 ความต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ ความต้องการนี้อาจจะรุนแรงมากในวัยนี้เช่น ต้องการคบเพื่อนใหม่ ๆ ต้องการทดลองสิ่งต่าง ๆ ตามเพื่อน เช่น การเดินขบวน การติดสิ่งเสพติด ฯลฯ

2.7 ความต้องการมีอนาคต ต้องการมีความสำเร็จ วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มสนใจอาชีพต่าง ๆ อยากรับผิดชอบ อยากพึ่งตนเอง มีจุดมุ่งหมายในอนาคต มีการวางแผนว่าสำเร็จการศึกษาแล้วจะประกอบอาชีพอะไร

2.8 ความต้องการแบบอย่างที่ดี ถึงแม้ว่าวัยรุ่นจะชอบความเป็นอิสระ แต่ก็ยังอยากได้คำแนะนำจากผู้ใหญ่ที่ดี อยากเลียนแบบผู้ใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้จากเด็กชายที่ต้องการพอมมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เด็กหญิงก็ต้องการแม่เช่นกัน ฉะนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องเป็นตัว อย่างที่ดีให้แก่เด็ก ต้องคอยนำทาง คอยตักเตือนเมื่อเด็กทำผิด และให้รางวัลเมื่อทำดี

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) หมายความว่า สภาพทางจิตของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้ในการที่จะตอบสนองต่อบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งในทำนองว่าชอบหรือไม่ชอบตามปกติ แล้วบุคคลจะต้องมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเสมอ ซึ่งได้มีนักจิตวิทยาหรือกลุ่มผู้ที่ทำการศึกษารื่อง ทัศนคติ ให้ความหมายไว้หลายความหมายดังต่อไปนี้

สุชาติ โสภประยูร (2520) ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับภาวะแห่งความพร้อมของจิตใจ ซึ่งมีปฏิกิริยาต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2523) ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างจากสถานการณ์ภายนอก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฉัตรชัย ปันชาติ (2545) ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะคิดเป็นความรู้และความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดใน ด้านที่ดีและไม่ดี อาจเป็นลักษณะบวกหรือลบ ฟังพอใจหรือไม่ฟังพอใจ

จากความหมายที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า ทักษะคิด หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจบุคคลหลังจากที่ ได้รับข่าวสารข้อมูลหรือความรู้ต่าง ๆ แล้วเกิดความรู้สึกต่าง ๆ กันออกไปจากข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งหลังจากเกิด ทักษะคิดแล้วจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมตามมาจากทักษะคิดนั้น

แหล่งที่มาของทักษะคิด

จากความหมายของทักษะคิดจะเห็นได้ว่าทักษะคิดเป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นเอง ทักษะคิดเป็นสิ่งที่เกิดจาก การเปิดรับและการรับรู้จากแหล่งทักษะคิดต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520)

1. ทักษะคิดที่เกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เป็นการได้รับความรู้หรือ ประสบการณ์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตัวเองทั้งในด้านดีและด้านที่ไม่ดี จะทำให้บุคคลนั้นเกิดทักษะคิด ไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

2. ทักษะคิดที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น (Communication from others) ถือเป็นกรได้รับความรู้หรือ ประสบการณ์ทางอ้อม โดยการได้รับการติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่นซึ่งบุคคลนั้นมักจะเป็นบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อความคิดและมีความน่าเชื่อถือ จะทำให้เกิดทักษะคิดจากการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ นั้นได้

3. ทักษะคิดที่เกิดจากสิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทักษะคิดขึ้นได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ เด็กที่มีความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ เมื่อเห็นว่าพ่อแม่ไม่ชอบสิ่งใดเด็กจะเลียนแบบคือ ไม่ชอบสิ่งนั้นไปด้วย

4. ทักษะคิดที่เกิดจากการเป็นสถาบัน (Institutional Factors) เกิดจากการหล่อหลอมของสถาบัน ที่บุคคลนั้น ๆ เป็นสมาชิกอยู่ สถาบันมักจะพยายามความสนับสนุนให้สมาชิกเกิดทักษะคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไปในทิศทางเดียวกัน และสถาบันแต่ละกลุ่มจะมีค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยมที่แตกต่างกัน ทำให้มีทักษะคิด ในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันไปด้วย

ลักษณะที่สำคัญของทักษะคิด

ลักษณะที่สำคัญของทักษะคิด มีดังนี้

1. ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลังจากทีบุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ความรู้สึกนี้จึง แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

1.1 ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ และ สนับสนุน

1.2 ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ และไม่ สนับสนุน

2. บุคคลแสดงความรู้สึกทางด้านพฤติกรรม ซึ่งแบ่งเป็นพฤติกรรมเป็น 2 ลักษณะ

2.1 พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ มีการกล่าวถึง มีการสนับสนุน ท่าทาง หน้าตาบอกความพึงพอใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2 พฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ ชอบหรือไม่ชอบก็ไม่แสดงออก หรือความรู้สึกที่เป็นกลาง

ประเภทของทัศนคติ

ยุพา สภาสกุล (2540) กล่าวว่า ทัศนคติ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตามการแสดงออกของบุคคล คือ

1. ทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) เป็นทัศนคติที่ชักนํ้าบุคคลให้แสดงพฤติกรรมในด้านดีต่อบุคคล เรื่องราว หรือสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีและความร่วมมือทุกกิจกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ และนับเป็นพื้นฐานที่ดีในการยอมรับความคิดหรือข้อมูลใหม่ ๆ

2. ทัศนคติทางลบ (Negative Attitude) เป็นทัศนคติหรือความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบุคคล เรื่องราว หรือสิ่งต่าง ๆ มักจะเกิดขึ้นร่วมกับความไม่พอใจและความแตกแยก ทัศนคติด้านลบนี้จะก่อให้เกิดอคติขึ้นในใจของบุคคล นำไปสู่การด่วนสรุปตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ แม้อย่างไม่มีความเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างถ่องแท้ ก็ตาม

3. ทัศนคตินิ่งเฉย (Passive Attitude) เกิดขึ้นจากในบางครั้งบุคคลอาจไม่มีความความคิดเห็นในบางเรื่องอย่างสิ้นเชิงก็เป็นได้ ส่วนใหญ่มักมีสาเหตุมาจากความห่างไกลจากผลกระทบที่เกิดขึ้นหรือขาดข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

องค์ประกอบของทัศนคติ

นักวิจัยหลายท่านได้กล่าวว่า ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความและรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินค่าสิ่งเร้านั้น ๆ

2. องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากที่บุคคลประเมินค่าสิ่งเร้านั้นแล้วพบว่า ชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์กัน ทัศนคติบางอย่างจะประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจมาก แต่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์น้อย เช่น ทัศนคติที่มีต่องานที่ทำ ส่วนทัศนคติที่มีต่อแพชั่นเสื้อผ้าจะมีองค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์สูง แต่องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ำ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior Component) เป็นองค์ประกอบด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่บุคคลประพฤติปฏิบัติหรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับจากการประเมินค่าให้สอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่

ทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องประกอบไปด้วยทั้งสามองค์ประกอบนี้เสมอ แต่จะมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันไป โดยปกติบุคคลมักแสดงพฤติกรรม ในทิศทางที่สอดคล้อง

กับทัศนคติที่มีอยู่แต่ก็ไม่เสมอไปทุกกรณี ในบางครั้งเรามีทัศนคติหนึ่งแต่ก็ไม่ได้แสดงพฤติกรรมตามทัศนคติที่มีอยู่ด้วยก็มีเช่นกัน

อิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติ

อิทธิพลที่ส่งต่อการสร้างทัศนคติ มีดังนี้

1. อิทธิพลของครอบครัว พ่อแม่เชื่อว่ามามีอิทธิพลต่อเด็กในช่วงก่อนเข้าวัยเรียนเด็กจะพัฒนาค่านิยม ความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ภายในกรอบความคิดของพ่อแม่เป็นหลัก เพราะพ่อแม่มีอิทธิพลในการเสริมแรงเมื่อเขาทำในสิ่งที่พ่อแม่เห็นชอบ และลงโทษในสิ่งที่พ่อแม่ไม่เห็นด้วย แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูจึงมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติของบุคคลต่อเรื่องต่าง ๆ เช่น ศาสนา การรับประทานอาหาร การแต่งกาย เป็นต้น

2. อิทธิพลของประสบการณ์ส่วนตัว ประสบการณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการพัฒนาทัศนคติค่อนข้างหนักแน่น เช่น หญิงที่เคยถูกข่มขืนจะมีทัศนคติทางลบต่อผู้ชายตลอด การพบเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งบ่อย ๆ ก็ย่อมมีการพัฒนาทัศนคติได้เช่นเดียวกัน แต่จะเป็นไปในทางบวกหรือลบขึ้นอยู่กับพบเห็นว่าก่อให้เกิดสภาพการณ์ที่พึงพอใจหรือไม่

3. อิทธิพลจากสิ่งต่าง ๆ ระเบียบหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของกลุ่มทางสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิกจะมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับครอบครัว ในวัยเด็กเมื่อบุคคลเข้าเรียนในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างของครูและอาจารย์ที่ทำการสอนจะมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติในการเลียนแบบความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อบุคคลในวัยรุ่น ทัศนคติของเด็กวัยรุ่นต่อสิ่งต่าง ๆ จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้บุคคลเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ กลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มทางการเมือง ย่อมมีอิทธิพลต่อการวางกรอบแนวคิดและทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ

4. อิทธิพลของสื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ตลอดจนโฆษณาต่าง ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลอย่างยิ่ง การกระทำต่าง ๆ ของบุคคลอื่นในสังคมในลักษณะที่ว่าการกระทำนั้นได้รับโทษหรือได้รับรางวัล หรือเป็นการรายงานที่ประเมินว่าการกระทำนั้นดีหรือไม่ดีเพียงใด จึงเป็นการสร้างอิทธิพลต่อการกระทำนั้นแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากสื่อมวลชนด้วย

การเปลี่ยนทัศนคติ

ทัศนคติเกิดจากมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากประสบการณ์ที่เราได้รับเพิ่มเติมหรือแตกต่างจากประสบการณ์เดิม เราก็เปลี่ยนทัศนคติได้ การเปลี่ยนทัศนคติมี 2 ทาง คือ

1. การเปลี่ยนในทางเดียวกัน (Congruent Change) หมายถึง ทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกจะเพิ่มมากขึ้นในทางบวก ถ้าทัศนคติใดเป็นไปในทางลบก็เพิ่มมากขึ้นในทางลบด้วย

2. การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง (Incongruent Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกจะลดลงและไปเพิ่มทางลบ

ทัศนคติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลจะมีความรุนแรงหรือเหนียวแน่นมากน้อยเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของทัศนคตินั้น ซึ่งทัศนคติที่ซับซ้อนมักจะมีหลายด้าน รวมทั้งความรู้คอยเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สนับสนุนอยู่ซึ่งถ้ายิ่งซับซ้อนมากก็จะยิ่งเปลี่ยนแปลงยาก การเปลี่ยนทัศนคติ คือ การเปลี่ยนทัศนคติเดิมให้เป็นทัศนคติในทางตรงกันข้าม เช่น เปลี่ยนทัศนคติในทางลบให้กลับมาเป็นทางบวก เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นเมื่อทัศนคติเดิมที่เคยมีอยู่ไม่เป็นที่พอใจหรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ หรืออาจเกิดขึ้นเมื่อได้รับความรู้ใหม่เพิ่มเติมแล้วเกิดกระบวนการวิเคราะห์ทางความคิดใหม่ทำให้ทัศนคติเปลี่ยนไปก็ได้

Mcguire (1998) อ้างถึงใน มนูญชยา แก้วอำไพ และสิดาร์ศม์ เผ่าภู (2555) ได้สรุปสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติประกอบไปด้วย

1. สถานการณ์แนะนำ (Suggestion Situations) ปัจจัยพื้นฐานของสถานการณ์แนะนำนี้ คือ การแข่งขันการนำเสนอในเรื่องที่เกี่ยวกับทัศนคติหรือพฤติกรรมต่อบุคคลซ้ำ ๆ กันจนกว่าบุคคลนั้นจะยอมรับคำแนะนำ โดยทั่วไปการแนะนำไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลรองรับว่าทำไมบุคคลจึงต้องยอมรับคำแนะนำและการแนะนำอาจเกิดจากการทำงานของบุคคลหรือมาจากกลุ่มเพื่อน หัวหน้างานหรือเกิดจากการแนะนำภายในตัวเอง

2. สถานการณ์ความสอดคล้องลงรอยกัน (Conformity Situations) เป็นผลมาจากอิทธิพลทางสังคม โดยบุคคลพบว่าความเชื่อของตนเองนั้นแตกต่างกันไปตามความเชื่อปทัสถานของกลุ่มหรือผู้มีอำนาจ จึงพยายามเปลี่ยนความเชื่อของตน ซึ่งบางครั้งบางครั้งบุคคลกระทำไปโดยไม่มีแรงดันใด ๆ

3. สถานการณ์การการพูดคุยภายในกลุ่ม (Group Discussion Situations) คือ สมาชิกภายในกลุ่มเสนอความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับความเห็นกับความเห็นของบุคคลภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นความเห็นที่กลุ่มให้การยอมรับ แต่เมื่อมีการเสนอข้อโต้แย้งขึ้นกลุ่มจะต้องเพิ่มเติมข้อโต้แย้งนั้นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจด้วย

4. สารโน้มน้าวใจ (Persuasive Message) คือ การที่บุคคลได้รับสารที่มีการชี้แจงข้อโต้แย้งของบุคคล และทำให้เห็นว่าบุคคลจะต้องยอมคล้อยตามสาร

5. การปลูกฝังความคิดใหม่ (Intensive Indoctrination) การปลูกฝังความคิดใหม่เปรียบเสมือนการล้างสมองลบความคิดเก่าออกไปและนำความคิดใหม่เข้าไปแทนโดยการปลูกฝัง โดยปฏิบัติตามขั้นตอนทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นก่อนแล้ว

เมื่อพิจารณาจากกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแล้ว พบว่าต้องมีสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งกระบวนการสื่อสารมีส่วนในการเป็นสิ่งเร้าที่สำคัญในการให้ความรู้และประสบการณ์ทางอ้อมเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้น (ปิยพัทธ์ สีนบัวทอง, 2544)

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเขตหนองจอก

สภาพทั่วไปของเขตหนองจอก

เขตหนองจอกเป็นเขตการปกครองที่มีพื้นที่มากที่สุดและตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกสุดของกรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 236.261 ตารางกิโลเมตร ซึ่งได้มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง เรียงตามเข็มนาฬิกา ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีแนวคั่นนาแบ่งเขตการปกครองระหว่าง กรุงเทพมหานครกับจังหวัดปทุมธานีเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบางน้ำเปรี้ยวและอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา มีคลองสิบลี้ คลองแสนแสบ คลองบึงทองกลาง (บุน้ำรักษ์) คลองนครเนื่องเขต และคลองหลวงแพ่งเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตลาดกระบัง มีคลองลำตาแฝง คลองลำตาอิน คลองกระทุ่มล้ม คลองลำพะอง คลองลำมะขาม และคลองลำกอไผ่เป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตมีนบุรีและเขตคลองสามวา มีคลองลำนกแขวก คลองลำต้นไทร คลองลำหินฝั่งใต้ คลองแยกคลองลำหินฝั่งใต้ ลำรางข้างซอยราษฎร์อุทิศ 70 คลองแสนแสบ คลองลัดดาเตี้ย คลองแบนชะโด และคลองแก้วเป็นเส้นแบ่งเขต

พื้นที่เขตหนองจอกประกอบด้วย 8 แขวง จำแนกพื้นที่รายแขวง และจำนวนหลังคาเรือน (สำนักงานเขตหนองจอก, 2558) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 จำนวนพื้นที่ จำนวนประชากร และจำนวนบ้านเรือนเขตหนองจอกแยกตามรายแขวง

แขวง	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)
กระทุ่มราย	38.132	36,215	14,116
หนองจอก	29.992	19,465	6,759
คลองสิบ	30.849	8,654	2,043
คลองสิบสอง	38.867	10,182	3,225
โคกแฝด	22.524	32,917	10,753
คูฝั่งเหนือ	17.750	16,982	5,657
ลำผักชี	33.358	29,091	11,648
ลำต้อยติ่ง	24.789	9,092	2,568
รวม	236.261	162,598	56,769

ที่มา : สำนักบริหารงานทะเบียน, 2557

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพพื้นฐาน สังคม และสิ่งแวดล้อมของเขตหนองจอก

1. สภาพภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของเขตหนองจอกเป็นท้องทุ่ง มีลำคลองไหลผ่านหลายสาย เหมาะแก่การทำนาและเพาะปลูกพืช

2. อุณหภูมิ

อุณหภูมิของกรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ยประมาณ 28.3 องศาเซลเซียส เป็นอุณหภูมิที่เหมาะสมในการปลูกพืช และมีความชื้นเฉลี่ยประมาณ 35 เปอร์เซ็นต์

3. แหล่งน้ำและปริมาณน้ำในรอบปี ปริมาณน้ำฝน

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี เขตหนองจอก 1,200 มิลลิเมตรต่อปี โดยจะมีการกระจายตัวของฝนแต่ละเดือนมากกว่า 120 มิลลิเมตร อยู่ในช่วงมิถุนายนถึงกรกฎาคม และสิงหาคมถึงตุลาคม เดือนที่ฝนตกมากที่สุดคือเดือนกันยายน ซึ่งปริมาณน้ำฝนจะมีผลกระทบต่อพืชเกือบทุกชนิดโดยเฉพาะข้าวซึ่งเป็นพืชที่มีการเพาะปลูกมากที่สุด

4. เส้นทางคมนาคม

4.1 ทางบก ปัจจุบันเขตหนองจอกมีถนนสายหลักที่ใช้เป็นเส้นทางในการสัญจรไปมาระหว่างเขตหนองจอกและเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 สาย คือ 1. ถนน สุวินทวงศ์ 2. ถนนเชื่อมสัมพันธ์ 3. ถนนเลียบบวารี 4. ถนนมิตรไมตรี ดังภาพที่ 2.3

4.2 ทางน้ำ การคมนาคมทางน้ำส่วนใหญ่เป็นการสัญจรไปมาภายในเขตโดยมีคลองสายหลักจำนวน 10 คลอง คือ 1. คลองแสนแสบ 2. คลองแก้ว 3. คลองสิบ 4. คลองสิบเอ็ด 5. คลองสิบสอง 6. คลองสิบสาม 7. คลองสิบสี่ 8. คลองลำปลาทิว 9. คลองหลวงแพ่ง 10. คลองนครเนื่องเขต

นอกจากนี้แล้ว ยังมีคลองซอยต่าง ๆ เชื่อมระหว่างคลองสายหลักซึ่งสามารถใช้ติดต่อกันได้ทุกหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 104 คลอง

5. ข้อมูลสาธารณูปโภค

5.1 มีถนนเข้าถึงทุกแขวง และทุกหมู่บ้าน

5.2 มีการใช้น้ำประปา น้ำบาดาล และน้ำจากคลองต่าง ๆ

6. ลักษณะบ้านเรือน การตั้งบ้านเรือนขึ้นอยู่กับการประกอบอาชีพ เช่น

6.1 อาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนใกล้ถนน และริมคลอง

6.2 อาชีพค้าขาย ตั้งบ้านเรือนใกล้ตลาด

7. สาธารณสถานเขตหนองจอก

วัด 17 แห่ง มัสยิด 46 แห่ง โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง และศาลเจ้า 1 แห่ง

ข้อมูลทางชีวภาพ

พื้นที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกร ทั้งหมด 72,623 ไร่ แบ่งเป็นปลูกข้าว 72,491 ไร่ ปลูกผัก 128 ไร่ และไม้ดอกไม้ประดับ 4 ไร่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. พันธุ์พืชที่ปลูก

ชนิดของพืชที่สำคัญในเขตหนองจอก ได้แก่ ข้าว เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปี และนาปรัง พันธุ์ข้าวที่ปลูกจะใช้พันธุ์ข้าวไม่ไวแสง ได้แก่ พันธุ์สุพรรณบุรี พิษณุโลก และข้าวพันธุ์ผสมต่าง ๆ

2. การใช้ที่ดินของเกษตรกร

2.1 ข้าวนาปี ปลูกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - ตุลาคม เก็บเกี่ยวเดือนกันยายน - กุมภาพันธ์

2.2 ข้าวนาปรัง ปลูกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - เมษายน เก็บเกี่ยวเดือนมีนาคม - สิงหาคม

2.3 พืชผัก ปลูกตลอดปี เก็บเกี่ยวตลอดปี

2.4 ไม้ดอกไม้ประดับ ปลูกตลอดปี เก็บเกี่ยวตลอดปี

3. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แหล่งค้างคาวแม่ไก่ ถือได้ว่าเป็นแหล่งเดียวในกรุงเทพฯ ที่มีพันธุ์ค้างคาวแม่ไก่หลงเหลืออยู่ ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ของศูนย์ขยายทองใบ หมัดมุซา หมู่ 8 ถนนคลองสีบ-คลองสีบสี่ แขวงคลองสีบ

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

การถือครองที่ดินส่วนใหญ่เกษตรกรเช่าที่ดินทำนาจากนายทุนจ่ายค่าเช่าเป็นรายปี

1. รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 8,000 บาท/เดือน

2. รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 7,000 บาท/เดือน

3. ผลผลิตเฉลี่ยข้าว 900 กิโลกรัม/ไร่

4. ราคาผลผลิตที่จำหน่ายได้ ตามราคาท้องตลาด

5. แหล่งสินเชื่อ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ข้อมูลด้านสังคม

1. ประชากร มีทั้งหมดจำนวน 162,598 คน (สถิติ พ.ศ. 2557 จากสำนักงานบริหารงานทะเบียน)

1.1 ชาย 79,435 คน

1.2 หญิง 83,163 คน

1.3 ครัวเรือน 56,769 ครัวเรือน

1.4 ประชากรที่ประกอบอาชีพการเกษตร จำนวน 4,057 ครัวเรือน

2. การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของประชาชนในแขวงมีดังนี้

2.1 อาชีพในภาคการเกษตร

2.2 อาชีพในภาคอุตสาหกรรม

2.3 อาชีพในการรับข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ

2.4 อาชีพในการค้าขายและรับจ้างทั่วไป

3. การนับถือศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอื่น ๆ ตามลำดับ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. สถาบันของเกษตรกร

- 4.1 กลุ่มเกษตรกรผสมผสานคลองกรุง
- 4.2 กลุ่มพัฒนาการเกษตรและการท่องเที่ยว
- 4.3 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผสมผสานลำผักชี
- 4.4 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกระท่อมรายพัฒนา
- 4.5 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกระท่อมราย
- 4.6 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกำลั้งใจ

ตารางที่ 2.3 กลุ่มเยาวชนเกษตรในเขตหนองจอก

กลุ่มเยาวชนเกษตร	ที่ตั้ง				
	เลขที่	หมู่	แขวง	เขต	จังหวัด
โรงเรียนวัดแสนเกษม	14	8	คลองสิบสอง	หนองจอก	กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนสุเหร่าลำแขก	10/110	9	โคกแฝด	หนองจอก	กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนอิสลามลำไทร	-	5	โคกแฝด	หนองจอก	กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนสุหร่านาดับ	-	5	โคกแฝด	หนองจอก	กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนหนองจอกพิทยานุสรณ์	31/3	9	หนองจอก	หนองจอก	กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนนิลราชบุรีอุปถัมภ์	-	10	กระท่อมราย	หนองจอก	กรุงเทพมหานคร

ที่มา : สำนักงานเกษตรเขตมีนบุรี, 2558

ตารางที่ 2.4 จำนวนนักเรียนในเขตหนองจอก

กลุ่มเยาวชนเกษตร	ที่ตั้ง		จำนวนนักเรียน (คน)
	แขวง	เขต	
โรงเรียนวัดแสนเกษม	คลองสิบสอง	หนองจอก	154
โรงเรียนสุเหร่าลำแขก	โคกแฝด	หนองจอก	376
โรงเรียนอิสลามลำไทร	โคกแฝด	หนองจอก	222
โรงเรียนสุหร่านาดับ	โคกแฝด	หนองจอก	149
โรงเรียนหนองจอกพิทยานุสรณ์	หนองจอก	หนองจอก	1221
โรงเรียนนิลราชบุรีอุปถัมภ์	กระท่อมราย	หนองจอก	158
รวม			2280

ที่มา : สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2558

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศักยภาพของชุมชน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น จุดขายของท้องถิ่น)

1. มีข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญมีการเพาะปลูกกันมาก
2. มีผลิตภัณฑ์ OTOP มากมาย เช่น สร้อยคริสตัล ขนมหองพับสมุนไพร ลูกก็สมุนไพร แชมพู สบู่ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์เรือไม้แกะสลัก ผลิตภัณฑ์หมวก ฯลฯ
3. อาชีพเรือนำเที่ยวคลองแสนแสบ
4. ผลิตภัณฑ์บ้านเรือไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จรรย์กุล ตรีสวรรณ (2542) ได้ศึกษาอัตลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า 1. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานครมีอัตลักษณ์แห่งตนอยู่ในระดับปานกลาง 2. อัตลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน 3. อัตลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่ไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเพศ และระดับชั้นเรียน 4. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนต่างกัน มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน และมีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนต่างกัน

นันทา วีรวิทยานุกูล (2544) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นในการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนและสามารถการแสดงบทบาทของตนอย่างเหมาะสมนั้น ส่วนหนึ่งมาจากตัววัยรุ่นเองและอิทธิพลจากการขัดเกลาทางสังคมจากสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสื่อมวลชน เพื่อน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ดารา นักแสดงที่ชื่นชอบ ฯลฯ ดังนั้น การรับรู้อัตลักษณ์แห่งตนและรูปแบบพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นจึงถูกกำหนดด้วยตัวแบบในสังคม ดังนั้นวัยรุ่นสามารถซึมซับและได้รับการปลูกฝังความคิด ค่านิยมจากสิ่งที่เห็น ได้ยินและรับรู้จากปัจจัยเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกลายเป็นการนำเข้าไปสู่กระบวนการพัฒนาการเป็นตัวตนของตนเอง

ปานจิต สุชีศิลป์ (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์ภาพในครอบครัวการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ และอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางกรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 14-18 จำนวน 130 คนพบว่า 1. สัมพันธ์ภาพในครอบครัวของเยาวชนชายอยู่ในระดับน้อย 2. เยาวชนชายมีการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ อยู่ในระดับน้อย 3. เยาวชนชายมีอัตลักษณ์แห่งตนในระดับน้อย 4. เยาวชนชายที่มีสัมพันธ์ภาพในครอบครัวต่างกัน มีการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 5. เยาวชนชายที่มีสัมพันธ์ภาพในครอบครัวต่างกันมีอัตลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 6. การบรรลุนตามขั้นพัฒนาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตลักษณ์แห่งตนของเยาวชนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .878

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เยาวนาท สุนทร (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์แห่งตนกับพฤติกรรมความรับผิดชอบของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 191 คน พบว่า 1. นักเรียนวัยรุ่นมีอัตลักษณ์แห่งตนในระดับปานกลาง 2. นักเรียนวัยรุ่นมีพฤติกรรมความรับผิดชอบในระดับปานกลาง 3. อัตลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ลักขณา ประถมวงศ์ (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนอัตลักษณ์แห่งตนและพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 453 คนพบว่า 1. วัยรุ่นได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีอัตลักษณ์แห่งตนและมีพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคมอยู่ในระดับมาก 2. นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนต่างกัน มีอัตลักษณ์แห่งตนและพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3. อัตลักษณ์แห่งตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนรุ่นอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .706

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

(Research Methodologies)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร” เป็นการประสานงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 2351 คน (นินนาท ชลิตานนท์, 2557) และกลุ่มวัยรุ่นเป็นสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบอาชีพปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 2280 คน (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2558)

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย (Inclusion Criteria) โดยแบ่งออกได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น เป็นกลุ่มวัยรุ่น จำนวน 30 คน มีคุณสมบัติดังนี้

1. มีอายุระหว่าง 12 - 24 ปี
2. เป็นสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบอาชีพปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

กลุ่มที่ 2 เพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มวัยรุ่น จำนวน 10 คน มีคุณสมบัติดังนี้
  - 1.1 มีอายุระหว่าง 12 - 24 ปี
  - 1.2 เป็นสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบอาชีพปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดย

กำเนิด

- 1.3 ยินยอมและเต็มใจให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเชิงลึก
2. กลุ่มเกษตรกรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ จำนวน 4 คน มีคุณสมบัติดังนี้
  - 2.1 เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยกำเนิด
  - 2.2 มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว 10 ปีขึ้นไป
  - 2.3 เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อผู้ให้ข้อมูล เช่น ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน เป็นต้น
  - 2.4 ยินยอมและเต็มใจให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเชิงลึก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 อัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเอง 5 ด้าน ตามแนวคิดของ มาร์เซีย ในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม

ตอนที่ 3 ความคิดและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. การจัดสนทนากลุ่มเพื่อหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

การดำเนินการวิจัย

วิธีการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

รวบรวมข้อมูลที่มีการศึกษาหรือมีการเก็บรวบรวมไว้ก่อนแล้วไม่ว่าจะเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ทางราชการ หรือบทความทางวิชาการ ตำราทั่วไปที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทำให้เห็นถึงภาพของปัญหาของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเขตหนองจอก ว่ามีข้อมูลสำคัญอะไรบ้างที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นปัญหา

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การเตรียมพื้นที่ที่ทำการศึกษา เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้เข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อชี้แจงโครงการและวัตถุประสงค์โครงการ รวมทั้งสร้างความเข้าใจในวิธีการวิจัย และขออนุญาตรวบรวมข้อมูล

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Work) การวิจัยในครั้งนี้จะใช้ข้อมูลจากภาคสนามเป็นหลัก โดยมีวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.2.1 การสังเกต (Observation) ใช้วิธีสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้ทราบและตรวจสอบข้อมูลให้มีความสมบูรณ์และถูกต้อง

2.2.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งใช้กับวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก จำนวน 30 คน ซึ่งมีกรอบคำถามคือ ข้อมูลพื้นฐานของวัยรุ่น และคำถามเกี่ยวกับการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเอง 5 ด้าน ตามแนวคิดของ มาร์เซีย ในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม

2.2.3 นำข้อมูลที่ได้มาสรุปประเด็น สังเคราะห์หาการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในเบื้องต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.4 จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 2 กลุ่ม โดยคัดเลือกกลุ่มวัยรุ่นและผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างมา 14 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มละ 7 คน เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอก ให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกร ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	อายุ
กลุ่มที่ 1		
1	เด็กหญิงมณฑิชา ชัยชนะ	14
2	เด็กหญิงวัลย์พร ผูกสายทอง	16
3	นายนพดล ศรีเจริญ	17
4	นายปฏิภาณ ชีชนะ	17
5	นางสาวเปรมวดี ไกรทอง	18
6	นางแสงจันทร์ ชีชนะ (ผู้ปกครอง)	54
7	นายประภาส ชีชนะ (ผู้ปกครอง)	57
กลุ่มที่ 2		
8	นายนพดล ประเสริฐ	15
9	นายวรพล ทัพฤทธิ์	15
10	นางสาวณัฐวรรณ แพน้อย	17
11	นางสาวภัทราวดี แพน้อย	18
12	นางสาวหทัยรัตน์ แพน้อย	23
13	นางอัญชัน แพน้อย (ผู้ปกครอง)	47
14	นายศรีโรจน์ แพน้อย (ผู้ปกครอง)	47

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์โดยใช้หลักสถิติในการคำนวณ ดังนี้ การคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{ร้อยละ} = \frac{X \times 100}{N}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กำหนดให้ X = จำนวนตัวอย่างที่ศึกษา
 N = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อหาค่าการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม โดยใช้สูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$$

กำหนดให้ $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย
 Σ = ผลรวมคะแนนทั้งหมด
 x_i = คะแนนที่กำหนดระดับการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นแต่ละคน
 n = จำนวนวัยรุ่นทั้งหมด

การแปรผลข้อมูล

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนได้กำหนดให้มีระดับการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่น ดังนี้

มีการรับรู้อัตลักษณ์มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มีการรับรู้อัตลักษณ์มาก	ให้	4	คะแนน
มีการรับรู้อัตลักษณ์ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
มีการรับรู้อัตลักษณ์น้อย	ให้	2	คะแนน
มีการรับรู้อัตลักษณ์ที่น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ค่าเฉลี่ยที่ได้คำนวณได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2533)

ค่าเฉลี่ย	4.51 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 - 4.50	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 - 2.50	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

นำข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์และตรวจสอบประเมินผล โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ข้อมูลส่วนใหญ่ที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากภาพถ่าย การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และจากการจดบันทึก ซึ่งจะสามารถนำมาสู่ข้อสรุปของการวิจัยการศึกษาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยนำเสนอผลงานแบบพรรณนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

(Findings and Result)

การศึกษาวัยวิจัยเรื่อง การศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัยดังนี้

สภาพพื้นฐานทั่วไปของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

จำนวนวัยรุ่นในเขตหนองจอกที่มีอายุระหว่าง 12 - 24 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 31,969 คน เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.01 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 49.99 ผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.1)

วัยรุ่นอายุ 17 ปี มีมากที่สุด ร้อยละ 8.56 เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.13 เพศหญิง ร้อยละ 49.87 รองลงมา มีอายุ 19 ปี ร้อยละ 8.44 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.48 เพศชาย ร้อยละ 49.52 น้อยที่สุด มีอายุ 24 ปี ร้อยละ 6.92 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.16 เพศชาย ร้อยละ 46.84

ตารางที่ 4.1 จำนวนวัยรุ่นในเขตหนองจอก อายุระหว่าง 12 - 24 ปี

อายุ	เพศชาย	ร้อยละ	เพศหญิง	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
12	1,270	51.42	1,200	48.58	2,470	7.73
13	1,220	50.77	1,183	49.23	2,403	7.52
14	1,308	51.88	1,213	48.12	2,521	7.89
15	1,264	51.28	1,201	48.72	2,465	7.71
16	1,291	51.03	1,239	48.97	2,530	7.91
17	1,371	50.13	1,364	49.87	2,735	8.56
18	1,388	52.10	1,276	47.90	2,664	8.33
19	1,336	49.52	1,362	50.48	2,698	8.44
20	1,211	50.06	1,208	49.94	2,419	7.57
21	1,119	48.72	1,178	51.28	2,297	7.19
22	1,066	46.94	1,205	53.06	2,271	7.10
23	1,108	48.51	1,176	51.49	2,284	7.14
24	1,036	46.84	1,176	53.16	2,212	6.92
รวมทั้งสิ้น	15,988	50.01	15,981	49.99	31,969	100.00

ที่มา : สำนักบริหารงานทะเบียน (2557)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไป พบว่า ครอบครัวของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรปลูกข้าวเขตหนองจอก มีสภาพเช่นเดียวกับสังคมเมืองทั่วไป ต้องเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัว รวมถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของสมาชิกภายในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป

ด้านกิจกรรม พบว่า วัยรุ่นส่วนมากทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเช่นสังคมเมืองทั่วไป เช่น การเรียนพิเศษหลังเลิกเรียนทำให้ต้องกลับบ้านเย็น ผู้ปกครองมีภาระกิจมากทำให้วัยรุ่นใช้เวลาอยู่กับผู้ปกครองน้อยมาก ส่งผลให้วัยรุ่นไม่มีเวลาได้ช่วยเหลืออาชีพของครอบครัว สอดคล้องกับ ผกามาศ ใจฉลาด (2549) ได้ศึกษา ผลการสำรวจของโครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชน รายจังหวัด (Child Watch) พบว่า ในเขตกรุงเทพมหานครพ่อแม่มีเวลาให้ลูกเพียงวันละ 1 - 3 ชั่วโมง เด็กร้อยละ 40 ไม่เคยไปเที่ยวกับพ่อแม่ในรอบ 1 เดือน ขณะเดียวกันเด็กไทยตกอยู่ในวัฒนธรรมกิน ดื่ม ช้อป ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันเด็กและวัยรุ่นใช้เวลาอยู่กับผู้ปกครองน้อยมาก และวัยรุ่นมีวิถีชีวิตในห้างสรรพสินค้า รวมทั้งไม่มีโอกาสร่วมกิจกรรมทางศาสนา

ด้านปัญหาที่พบ คือ วัยรุ่นบางส่วนที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีอยู่บ้างในทุกชุมชน วัยรุ่นกลุ่มนี้มักรวมกลุ่มมั่วสุมกันเพื่อทำกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ได้แก่

ปัญหาการรวมกลุ่มกันเล่นการพนัน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากเพื่อนและได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ สอดคล้องกับ คงกริช เล็กศรีนาค (2555) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเล่นการพนันของเยาวชนกรณีศึกษา : เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นพนัน คือ ในด้านสังคม การมีเพื่อนเล่นพนันส่งผลให้เล่นพนัน โดยได้รับสื่อข่าวสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งพนัน วิธีการเล่นพนัน ด้านการปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว และสังคม วัยรุ่นโกหกคนในครอบครัวเพื่อการไปเล่นพนัน การทะเลาะกับคนในครอบครัวเพราะการพนัน การขโมยเงินของคนในครอบครัวเพราะผลจากการพนัน ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมวัยรุ่นเกรและขาดเรียน เพราะไปเล่นการพนัน การเสียสมาธิหรือหลับในระหว่างเรียนส่งผลให้การเรียนตกต่ำ ส่วนลักษณะและพฤติกรรมการเล่นพนันของเยาวชน เริ่มเข้าสู่การพนันที่อายุเฉลี่ย 13 ปี อายุที่น้อยที่สุดในการเริ่มเล่นพนันคือ 11 ปี ประเภทการพนันเยาวชนทุกรายเล่นพนัน คือ ไพ่ พิจารณาความถี่ในการเล่นพนัน พบว่าเยาวชนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 72 เล่นการพนันอย่างน้อย 1- 3 วันต่อสัปดาห์ด้านสถานที่หรือช่องทางการเล่นพนันของเยาวชน พบว่าร้อยละ 89.8 เล่นที่บ้านเพื่อนหรือที่พักอาศัยของเพื่อน

ปัญหาการนัดแข่งขันรถจักรยานยนต์ของวัยรุ่นในเขตหนองจอก ส่วนมากมาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ การถ่ายทอดผ่านสื่อ และ สภาพของครอบครัวทำให้ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้กับเด็ก ๆ สอดคล้องกับ การศึกษาของ พัชรินทร์ ศิริวิสุทธิรัตน์ (2558) พบว่า วัยรุ่นกว่าร้อยละ 60 มีการต่อต้านทางสังคมและสร้างปัญหาจากการแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งแก๊งซิ่ง แก๊งปาหินรวมถึงเด็กแว้น และเด็กสก๊อย ปัญหาความรุนแรงและท้องไม่พร้อม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวัยรุ่นที่มีปัญหาและมีสาเหตุมาจากรากฐานของครอบครัวไม่ดี ขาดผู้ปกครองดูแล ทั้งจากสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อนยั่วยุบ รวมทั้งถูกถ่ายทอดผ่านสื่อจนเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองเป็นผู้ก่อ นอกจากนี้ เติมนใจ เจริญพงษ์ (2558) กล่าวว่า

เอกจากนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อประโยชน์แก่สังคม ไม่อนุญาตให้ผู้อื่นนำไปใช้โดยไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สาเหตุที่ทำให้เกิดเด็กแว้นมาจากหลายปัจจัยหนึ่งในนั้น คือ ครอบครัว ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่พ่อแม่จะไม่มีเวลาให้ ถัดมาเพราะเด็กส่วนหนึ่งหารายได้จากการทำงานมอเตอร์ไซด์ หรือไม่ก็เพราะจากสื่อโฆษณาและความอยากได้รับการยอมรับจากเพื่อนรอบข้างเด็กแว้น มากกว่านั้นจะเห็นได้ว่าชีวิตเด็กแว้นไม่ได้มีแค่การขี่รถซึ่งเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับปัญหาอื่นๆ ที่ตามมาเช่น เหล้าบุหรี ยาเสพติด เพศสัมพันธ์ กระจกทกรัพย์โจร รวมถึงความรุนแรงต่างๆที่ตามมาในชุมชน และสังคมโดยรวม

ข้อมูลพื้นฐานของวัยรุ่น

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก อายุระหว่าง 12-24 ปี จำนวน 30 คน ผลการศึกษามีดังนี้ (ตารางที่ 4.2)

วัยรุ่นเป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 60 อายุ 12 ปี มากที่สุด ร้อยละ 20 รองลงมาอายุ 14 ปี อายุ 17 ปี อายุ 23 ปี และอายุ 24 ปี ร้อยละ 13.33 เท่ากัน และน้อยที่สุดอายุ 19 ปี ร้อยละ 3.34 การศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด ร้อยละ 36.67 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 30 และน้อยที่สุดระดับอนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 3.33 อาชีพเสริมในครอบครัว ไม่มีอาชีพเสริมในครอบครัวมากที่สุด ร้อยละ 76.67 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คนมากที่สุด ร้อยละ 40 รองลงมาจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ร้อยละ 23.34 และน้อยที่สุดจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 10 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 13 คน ร้อยละ 3.33 เท่ากัน สถานภาพครอบครัว ครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันมากที่สุด ร้อยละ 86.67 รองลงมาครอบครัวที่บิดามารดาแยกทางกัน ร้อยละ 10 และน้อยที่สุดครอบครัวที่บิดามารดาคนหนึ่งเสียชีวิตหรือเสียชีวิตทั้งคู่ ร้อยละ 3.33 รายได้ครอบครัวต่อเดือน ครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 46.67 รองลงมาครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 20 และน้อยที่สุดครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 6.6 ค่าใช้จ่ายของวัยรุ่นในแต่ละเดือน วัยรุ่นที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 43.33 รองลงมาวัยรุ่นที่มีค่าใช้จ่าย 3,001-6,000 บาท ร้อยละ 33.33 และน้อยที่สุดวัยรุ่นที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนมากกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 6.67 สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ด้านรายได้ ครอบครัวที่มีรายได้เท่ากับรายจ่ายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาครอบครัวที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย ร้อยละ 33.33 และน้อยที่สุด ครอบครัวที่รายได้น้อยกว่ารายจ่าย ร้อยละ 26.67 ด้านเงินออม ครอบครัวที่มีเงินออมมากที่สุด ร้อยละ 83.33 ด้านหนี้สิน ครอบครัวที่ไม่มีหนี้สินมากที่สุด ร้อยละ 60 ช่องทางการติดตามข่าวสารทางด้านการเกษตร วัยรุ่นติดตามข่าวสารทางด้านการเกษตรผ่านโทรศัพท์มากที่สุด ร้อยละ 31.81 รองลงมาติดตามผ่านอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 28.79 และน้อยที่สุดติดตามผ่านหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 9.10

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของวัยรุ่น

n = 30

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	18	60.00
ชาย	12	40.00
อายุ (ปี)		
12	6	20.00
14	4	13.33
15	3	10.00
16	2	6.67
17	4	13.33
18	2	6.67
19	1	3.34
23	4	13.33
24	4	13.33
$\bar{X} = 17.20$, S.D. = 4.21		
การศึกษา		
ประถมศึกษา	3	10.00
ม.ต้น	11	36.67
ม.ปลาย/ปวช.	9	30.00
อนุปริญญา/ปวส.	1	3.33
ปริญญาตรี	6	20.00
อาชีพเสริมในครอบครัว		
มีอาชีพเสริมในครอบครัว	7	23.33
ไม่มีอาชีพเสริมในครอบครัว	23	76.67
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
3	5	16.67
4	7	23.34
5	12	40.00
6	4	13.33
10	1	3.33
13	1	3.33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพครอบครัว		
บิดามารดาอยู่ร่วมกัน	26	86.67
บิดามารดาแยกทางกัน หรือหย่าร้างกัน	3	10.00
บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต หรือเสียชีวิตทั้งคู่	1	3.33
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน		
5,000 - 10,000	6	20.00
10,001 - 15,000	14	46.67
15,001 - 20,000	5	16.67
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน (ต่อ)		
20,001 - 25,000	3	10.00
มากกว่า 30,000	2	6.66
ค่าใช้จ่ายของวัยรุ่นต่อเดือน (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3,000	13	43.33
3,001 - 6,000	10	33.33
6,001 - 8,000	2	6.67
8,001 - 10,000	3	10.00
มากกว่า 10,000	2	6.67
สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว		
ด้านรายได้		
รายได้มากกว่ารายจ่าย	10	33.33
รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	8	26.67
รายได้เท่ากับรายจ่าย	12	40.00
ด้านเงินออม		
มีเงินออม	25	83.33
ไม่มีเงินออม	5	16.67
ด้านหนี้สิน		
มีหนี้สิน	12	40.00
ไม่มีหนี้สิน	18	60.00
การติดตามข่าวสารด้านการเกษตร		
โซลเชียลมีเดีย	13	19.70
อินเทอร์เน็ต	19	28.79

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่เผยแพร่ไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์	6	9.10
วิทยุ	7	10.60
โทรทัศน์	21	31.81

การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 12 - 24 ปี จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประเมินอัตลักษณ์ในเบื้องต้น ผลการศึกษาดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอก n = 30

อัตลักษณ์ของวัยรุ่น	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับทัศนคติ
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง			
1. การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมด้วยตนเอง	3.03	0.96	ปานกลาง
2. การกล้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับการเกษตรต่อเพื่อนและภายในครอบครัว	3.10	0.96	ปานกลาง
3. การมีหน้าที่และได้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัว	2.90	0.88	ปานกลาง
4. อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีเกียรติทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ	3.57	0.97	มาก
5. เกษตรกรต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกในทุกมิติ	3.30	0.98	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.18	0.95	ปานกลาง
ด้านการรู้จักตนเอง			
6. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร	3.17	0.87	ปานกลาง
7. การรู้ฐานะทางเศรษฐกิจ รู้จักการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะเศรษฐกิจในครอบครัวอาชีพเกษตรกรรมของตน	3.13	0.57	ปานกลาง
8. การมีความชอบและถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	2.80	1.03	ปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

อัตลักษณ์ของวัยรุ่น	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ทัศนคติ
9. ความภาคภูมิใจที่ได้อยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม	3.73	0.98	มาก
เฉลี่ย	3.20	0.86	ปานกลาง
ด้านวุฒิทางอารมณ์			
10. มีอารมณ์ที่มั่นคง และรู้จักแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม เมื่อมีคนกล่าวถึงภาพลบของอาชีพเกษตรกรรม	3.13	0.81	ปานกลาง
11. มีความต้องการที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม	2.90	0.96	ปานกลาง
สืบทอดจากครอบครัว			
12. การตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ ในการตัดสินใจ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ	3.03	0.99	ปานกลาง
13. มีความสุขที่ได้อยู่ในครอบครัวและชุมชน	3.43	1.13	ปานกลาง
ประกอบอาชีพเกษตรกรรม			
เฉลี่ย	3.12	0.97	ปานกลาง
ด้านการตั้งเป้าหมายในชีวิต			
14. ต้องการที่จะศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม	2.90	0.92	ปานกลาง
15. ต้องการประสบความสำเร็จในการอาชีพเกษตรกรรม	3.00	1.08	ปานกลาง
16. การวางแผนที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยตนเอง	2.77	1.13	ปานกลาง
17. ความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายในอนาคตตามที่ตั้งใจไว้ (เป้าหมายในข้อ 14-16)	3.33	1.06	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.00	1.04	ปานกลาง
ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล			
18. มีความสนิทสนม และเป็นที่ยอมรับของเพื่อนในชุมชนเกษตรกรรมของตน	3.10	0.88	ปานกลาง
19. มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในครอบครัวเกษตรกรรมของตน	3.47	1.10	ปานกลาง
20. มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนเกษตรกรรมของตน	3.30	1.08	ปานกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

อัตลักษณ์ของวัยรุ่น	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ทัศนคติ
21. การให้ความร่วมมือและมีส่วนสนับสนุนกิจกรรม ทางด้านเกษตรของครอบครัว ชุมชน และ หน่วยงานต่าง ๆ	3.20	0.99	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.26	1.01	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.16	0.96	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่าโดยภาพรวมวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอกมีการรับรู้อัตลักษณ์แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเอง 5 ด้าน ตามแนวคิดของมาร์เซียในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ย 3.16 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และหากพิจารณาการรับรู้อัตลักษณ์เป็นรายด้านจากแบบประเมินอัตลักษณ์ สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านความเป็นตัวของตัวเอง

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรมในด้านนี้มีค่าเฉลี่ย 3.18 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ วัยรุ่นมีความเชื่อว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีเกียรติทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ ค่าเฉลี่ย 3.57 รองลงมาคือเกษตรกรต้องมีการเรียนรู้ และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกในทุกมิติ ค่าเฉลี่ย 3.30 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การมีหน้าที่และได้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัว ค่าเฉลี่ย 2.90

ด้านการรู้จักตนเอง

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม ในด้านนี้ มีค่าเฉลี่ย 3.20 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ วัยรุ่นมีความภาคภูมิใจที่ได้อยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค่าเฉลี่ย 3.73 รองลงมาคือวัยรุ่นมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.17 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ วัยรุ่นมีความชอบและถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค่าเฉลี่ย 2.90

ด้านวุฒิทางอารมณ์

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรมในด้านนี้ มีค่าเฉลี่ย 3.12 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ วัยรุ่นมีความสุขที่ได้อยู่ในครอบครัวและชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค่าเฉลี่ย 3.43 รองลงมาคือวัยรุ่นมีอารมณ์ที่มั่นคงและรู้จักแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม เมื่อมีคนกล่าวถึงภาพลบของอาชีพเกษตรกรรม ค่าเฉลี่ย 3.13 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ วัยรุ่นมีความต้องการที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค่าเฉลี่ย 2.90

ด้านการตั้งเป้าหมายในชีวิต

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรมในด้านนี้ มีค่าเฉลี่ย 3.00 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ วัยรุ่นมีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายในอนาคตตามที่ตั้งใจไว้ ค่าเฉลี่ย 3.33 รองลงมาคือวัยรุ่นต้องการประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรม ค่าเฉลี่ย 3.00 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ วัยรุ่นมีการวางแผนที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ย 2.77

ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรมในด้านนี้ มีค่าเฉลี่ย 3.26 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ วัยรุ่นมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในครอบครัว เกษตรกรรมของตน ค่าเฉลี่ย 3.33 รองลงมาคือการให้ความร่วมมือและมีส่วนสนับสนุนกิจกรรมทางด้านการเกษตรของครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ค่าเฉลี่ย 3.20 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ วัยรุ่นมีความสนิทสนม และเป็นที่ยอมรับของเพื่อนในชุมชนเกษตรกรรมของตน ค่าเฉลี่ย 3.10

รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่น

การประเมินคะแนนของการรับรู้อัตลักษณ์ในเบื้องต้น แล้วนำผลมาวิเคราะห์หากการรับรู้อัตลักษณ์ในแต่ละด้านเพื่อให้ได้ประเด็นอัตลักษณ์ที่เด่น และประเด็นอัตลักษณ์ที่บกพร่อง จากนั้นผู้วิจัยนำผลการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นด้านที่บกพร่องไปทำการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 2 กลุ่ม ซึ่งผู้ร่วมการสนทนาประกอบไปด้วยวัยรุ่นกลุ่มละ 5 คนและผู้ปกครองกลุ่มละ 2 คน เพื่อร่วมกันหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรมต่อไป ผลการศึกษามีดังนี้

รูปแบบอัตลักษณ์ของวัยรุ่น

1. อัตลักษณ์เด่น

จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีอัตลักษณ์คือ วัยรุ่นมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในครอบครัว และคนในชุมชนเกษตรกรรมของตน มีความภาคภูมิใจและมีความสุขที่ได้อยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีเกียรติทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ ถ้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรต่อผู้อื่น ฐานะทางเศรษฐกิจ รู้จักการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะเศรษฐกิจในครอบครัวเกษตรกรรมของตน และหากมีคนมากล่าวถึงภาพลบของอาชีพเกษตรกรรม วัยรุ่นจะมีอารมณ์ที่มั่นคงและรู้จักแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม อีกทั้งวัยรุ่นมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตรอยู่เสมอ เพื่อให้เรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. อัตลักษณ์ด้อย

จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีอัตลักษณ์คือ วัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความสนิทสนมกับเพื่อนในชุมชนเกษตรกรรมของตน วัยรุ่นไม่ค่อยมีหน้าที่และไม่ได้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัว จึงทำให้ไม่มีความชอบและความถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่อยากศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม และมีความต้องการที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสืบทอดจากครอบครัวในระดับน้อย

แนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่น

1. ด้านความเป็นตัวของตัวเอง

ด้านความเป็นตัวของตัวเอง มีประเด็นที่บกพร่องซึ่งต้องการรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างเร่งด่วนเนื่องจากมีคะแนนต่ำสุด ได้แก่ การมีหน้าที่และการช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัว จากการสัมภาษณ์วัยรุ่นทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีวัยรุ่นที่ได้มีหน้าที่ช่วยเหลือครอบครัว และวัยรุ่นที่ไม่ได้มีหน้าที่ในการช่วยเหลือครอบครัว วัยรุ่นที่ได้มีหน้าที่ช่วยเหลือครอบครัวให้ความเห็นว่า ได้ช่วยเหลือครอบครัวในงานบางอย่างที่สามารถทำได้ อยู่ในครอบครัวเดียวกันต้องช่วยเหลือกัน อีกทั้งเป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อแม่อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนางสาวเปรมวดี ไกรทอง ดังนี้

“ก็เราอยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพนี้ เมื่อเราสามารถทำอะไรได้ก็ต้องช่วยครอบครัวทำช่วยกัน เป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ด้วย”

(เปรมวดี ไกรทอง. สัมภาษณ์, 2558)

ส่วนวัยรุ่นที่ไม่ได้มีหน้าที่ช่วยเหลือครอบครัวได้ให้ความเห็นว่า งานเกษตรกรรมเป็นงานของผู้ใหญ่ เป็นงานที่หนัก ทำให้ไม่เคยให้ทำเลย อีกทั้งไม่มีเวลาที่จะได้ช่วยครอบครัว เพราะติดเรียนด้วย และมีผู้ปกครองบางท่านก็ได้ให้เหตุผลในประเด็นนี้ด้วยว่า ลูก ๆ ไม่ได้มีหน้าที่ในการช่วยประกอบอาชีพของครอบครัว เพราะเป็นงานที่หนักเลยจ้างแรงงานทำทุกอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนางอัญชัน แพน้อย ผู้ปกครอง ดังนี้

“เด็กสมัยนี้จะทำอะไรเห็นเล่นแต่โทรศัพท์ บางทีแค่รดน้ำต้นไม้ก็ยังไม่อยากจะทำเลย ส่วนงานในนาไม่ต้องไปพูดถึงเป็นงานที่หนักมาก เด็ก ๆ ทำไม่ได้อยู่แล้ว ของแม่จ้างเค้าทำทุกอย่าง ตั้งแต่หว่าน ใสปุ๋ย สูบน้ำ เก็บเกี่ยว”

(อัญชัน แพน้อย. สัมภาษณ์, 2558)

รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรมในประเด็นนี้ เวทีสนทนากลุ่มย่อยได้สรุปพร้อมกันว่า บิดามารดาควรมอบหมายงานบางอย่างให้ลูกได้มีหน้าที่ และมีส่วนในการรับผิดชอบงานของครอบครัวอย่างน้อย 1 หน้าที่ เช่น การออกตรวจแปลงข้าว การช่วยพ่อบรรเทาแผนค่าใช้จ่ายในการทำนา การจัดทำบัญชีเพื่อหาวิธีลดต้นทุนการผลิต ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างมารับผิดชอบให้กับวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี

2. ด้านการรู้จักตนเอง

ด้านการรู้จักตนเอง มีประเด็นที่บกพร่อง ซึ่งต้องหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนา อัตลักษณ์อย่างเร่งด่วนเนื่องจากมีคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ความชอบและความถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากการสัมภาษณ์วัยรุ่นทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีทั้งวัยรุ่นที่มีความชอบและความถนัด และมีวัยรุ่นที่ไม่ชอบและไม่ถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม วัยรุ่นที่มีความชอบและความถนัดได้ให้ความเห็นว่าเป็นการได้ช่วยเหลือการประกอบอาชีพของครอบครัว อีกทั้งหากฝึกฝนจนมีความชำนาญในระดับหนึ่งจะสามารถทำให้สามารถสืบทอดอาชีพต่อจากครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนายนพดล ประเสริฐ ดังนี้

“ผมเกิดในครอบครัวที่ทำนา ได้มีโอกาสช่วยงานของครอบครัวมาตั้งแต่เด็ก เลยทำให้ทำงานหลายอย่างในนาได้ ตั้งแต่ไถนา หว่านข้าว ใส่ปุ๋ย ผมทำเป็นหมด แรก ๆ ก็ทำ ไม่เป็นเหมือนกัน แต่มีพี่พ่อคอยสอนให้ลองทำ แต่ผมไม่ได้เรียนหนังสือนะ ผมจบแค่ประถม”

(นพดล ประเสริฐ, สัมภาษณ์, 2558)

ส่วนวัยรุ่นที่ไม่มีความชอบและไม่ถนัดได้ให้ความเห็นว่า ที่ไม่ชอบและไม่ถนัด เพราะเป็นผลมาจาก การไม่มีหน้าที่ในการช่วยเหลือในการประกอบอาชีพของครอบครัว และด้านภาระการเรียนต่าง ๆ ประกอบกับเป็นงานที่ค่อนข้างหนัก ถ้าไม่มีใจรักจริง ๆ คงไม่ชอบและไม่ถนัด ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนายนพดล ศรีเจริญ ดังนี้

“ผมไม่เคยช่วยครอบครัวทำนาเลย เรียนอย่างเดียว กลับบ้านมาก็มีค่าแล้ว อีกอย่างงานก็ค่อนข้างหนัก ผมทำไม่ได้หรอกครับ”

(นพดล ศรีเจริญ, สัมภาษณ์, 2558)

แนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรมในประเด็นนี้ เวทีสนทนากลุ่มได้สรุปพร้อมกันว่า ต้องมีการปลูกฝังให้ลูก ๆ รัก และภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ให้เขามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ พ่อแม่ต้องคอยชี้แนะแนวทางในการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม ตลอดจนพ่อบุญแม่ต้องทำให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมประสบผลสำเร็จจะได้เป็นแบบอย่างให้ลูกได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ด้านวุฒิทางอารมณ์

ด้านวุฒิทางอารมณ์มีประเด็นที่บกพร่อง ซึ่งต้องหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างเร่งด่วนเนื่องจากมีคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ความชอบความต้องการที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมสืบทอดจากครอบครัว จากการสัมภาษณ์วัยรุ่นทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีทั้งวัยรุ่นที่ต้องการสืบทอด และวัยรุ่นที่ไม่ต้องการสืบทอด วัยรุ่นที่ต้องการสืบทอดได้ให้ความเห็นว่าเป็นอาชีพของครอบครัวที่ทำมาตั้งแต่แรก จะเลิกง่าย ๆ ไม่ได้ ต้องสืบทอดต่อไป แต่อาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงมาก เพราะมีค่าลงทุนสูงแต่ผลตอบแทนต่ำ ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและฤดูกาลอีก จะต้องทำเป็นอาชีพเสริม โดยต้องทำงานอื่นไปด้วยถึงจะอยู่ได้

ส่วนวัยรุ่นที่ไม่ต้องการสืบทอด ได้ให้ความเห็นว่า อาชีพชาวนาเป็นอาชีพที่ลำบาก จึงต้องการที่จะไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่สบายกว่า และมีรายได้ที่ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนายปฏิภาณ ชีชนะ ดังนี้

“แม้อาชีพทำนาจะเป็นอาชีพของพ่อแม่ก็ตาม แต่ผมก็อยากที่จะทำอาชีพอื่น ๆ อาชีพนี้มันลำบากมาก ผมเคยไปดูพ่อที่นาเห็นแล้วสงสารพ่อมาก หากให้เลือกได้ หรือมีอาชีพที่ดีสบายกว่านี้ ผมขอเลือกไปทำอาชีพอื่นดีกว่าครับ”

(ปฏิภาณ ชีชนะ. สัมภาษณ์, 2558)

แนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรมในประเด็นนี้ เวทีสนทนากลุ่มได้สรุปพร้อมกันว่า ต้องมีการปลูกฝังให้ลูก ๆ รัก และภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ให้เขามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ พ่อแม่ต้องคอยชี้แนะแนวทางในการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม ตลอดจนพ่อและแม่ต้องทำให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมประสบผลสำเร็จ จะได้เป็นแบบอย่างให้ลูกได้ ซึ่งเป็นรูปแบบและแนวทางเช่นเดียวกับกับประเด็นความชอบและถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

4. ด้านการตั้งเป้าหมายในชีวิต

ด้านตั้งเป้าหมายในชีวิตมีประเด็นที่บกพร่อง ซึ่งต้องหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างเร่งด่วนเนื่องจากมีคะแนนต่ำสุด ได้แก่ การวางแผนที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยตนเอง จากการสัมภาษณ์วัยรุ่นทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีวัยรุ่นที่มีการวางแผนที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยตนเอง และวัยรุ่นที่ไม่ได้วางแผนที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยตนเอง วัยรุ่นที่มีการวางแผน ได้ให้ความเห็นว่า อยากประกอบอาชีพชาวนาเพราะจะได้ต่อยอดจากครอบครัว แต่ทั้งนี้ยังคงให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรประกอบอาชีพอื่น ๆ ด้วย ไม่ควรทำนาอย่างเดียว เพราะการทำนามีความเสี่ยงสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของนางสาวเปรมวดี ไกรทอง ดังนี้

“ถามว่าภูมิใจใหม่ ก็ภูมิใจคะ แต่อาชีพเกษตรกรรมมันมีความเสี่ยงต้องขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ อย่างเช่นปีนี้แล้ง แล้วข้าวก็ราคาไม่ดี ถ้าทำเป็นอาชีพหลักน่าจะอยู่ไม่ได้ ถ้าทำเป็นอาชีพเสริมน่าจะได้อยู่คะ”

(เปรมวดี ไกรทอง. สัมภาษณ์, 2558)

วัยรุ่นที่ไม่ได้มีการวางแผนที่จะประกอบอาชีพด้วยตนเอง ได้ให้ความเห็นว่า ได้ตั้งใจตั้งแต่แรกแล้วว่าจะไม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะต้องการประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามที่ตั้งใจไว้ในสาขาที่เรียนมา ส่วนอาชีพเกษตรกรรมก็ให้พ่อแม่ทำต่อไปเรื่อย ๆ ตนจะคอยเป็นผู้สนับสนุน

แนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรมในประเด็นนี้ เวทีสนทนากลุ่มได้สรุปร่วมกันว่า ต้องมีการปลูกฝังให้ลูก ๆ รักและภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ให้เขามีส่วนร่วม ในการประกอบอาชีพ พ่อแม่ต้องคอยชี้แนะแนวทางในการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม ตลอดจนพ่อแม่ต้องทำให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมประสบผลสำเร็จ จะได้เป็นแบบอย่างให้ลูกได้ ซึ่งเป็นรูปแบบและแนวทางเช่นเดียวกับกับประเด็นความชอบและถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และประเด็นความต้องการที่จะประกอบอาชีพกรรมสืบทอดจากครอบครัว

5. ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลมีประเด็นที่บกพร่อง ซึ่งต้องหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างเร่งด่วนเนื่องจากมีคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ความสนิทสนม และเป็นที่ยอมรับของเพื่อนในชุมชนเกษตรกรรมของตนจากการสัมภาษณ์วัยรุ่นทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีทั้งวัยรุ่นที่มีความสนิทสนม และเป็นที่ยอมรับของเพื่อน และวัยรุ่นที่ไม่ค่อยมีความสนิทสนม และไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ในประเด็นนี้จากการสังเกตของผู้วิจัยมีความเห็นว่า วัยรุ่นที่มีความสนิทสนมกันเพราะเป็นเครือญาติกัน อีกทั้งพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่กว้าง มีพื้นที่ส่วนกลางให้ทำกิจกรรมร่วมกัน เลยทำให้วัยรุ่นกลุ่มนี้มีความสนิทสนมกัน ส่วนวัยรุ่นที่ไม่ค่อยมีความสนิทสนม และไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับต่อเพื่อนนั้น เป็นเพราะพื้นที่ตั้งของชุมชนตั้งเรียงตัวกันเป็นแนวยาวอยู่ริมคลอง และไม่มีพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ให้วัยรุ่นมีกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนบริบทของสังคมเมืองที่ต่างคนต่างอยู่ เรียนอยู่คนละโรงเรียนจึงไม่ค่อยสนิทกัน

รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรม ในประเด็นนี้ เวทีสนทนากลุ่มย่อยได้สรุปร่วมกันว่า ให้ชุมชนจัดสร้างศูนย์กลางของชุมชน เช่น ศาลากลางของชุมชน สนามกีฬา สนามเด็กเล่น ฯลฯ ตลอดจนสร้างกิจกรรมเพื่อให้วัยรุ่นในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน จะทำให้วัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรรมผู้ปลูกข้าวมีความสนิทสนม และเป็นที่ยอมรับของเพื่อนมากขึ้น

วิจารณ์ผล

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

วัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีอัตลักษณ์ในด้านเด่น คือ วัยรุ่นมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในครอบครัว และคนในชุมชนเกษตรกรรมของตน มีความภาคภูมิใจและมีความสุขที่ได้อยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีเกียรติทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ กล่าวแสดงความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรต่อผู้อื่น ฐานะทางเศรษฐกิจรู้จักการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะเศรษฐกิจในครอบครัวเกษตรกรรมของตน และหากมีคนมากล่าวถึงภาพลบของอาชีพเกษตรกรรม วัยรุ่นจะมีอารมณ์ที่มั่นคงและรู้จักแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม อีกทั้งวัยรุ่นมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตรอยู่เสมอ เพื่อให้เรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ซึ่งวัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอกมีความภาคภูมิใจ มีความสุข และมีความเชื่อว่าอาชีพเกษตรกรรมมีเกียรติทัดเทียมกับอาชีพอื่นๆ เนื่องจากผู้ปกครองมีการอบรมเลี้ยงให้สมาชิกในครอบครัวให้มีความรักและภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรซึ่งเป็นอาชีพที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ เซียร์ (Sears) อธิบายว่า พัฒนาการพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องตามความคาดหวังของสังคมในเด็กแต่ละวัย แนวคิดของเซียร์ ถือว่า ครอบครัวเป็นบ่อเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ทำให้บุคคลได้รับการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ทำให้มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลซึ่งอาจรับได้จากการถูกอบรม หรืออาจได้จากการเลียนแบบก็ได้ (พรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2538)

ส่วนอัตลักษณ์ในด้านด้อย วัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความสนิทสนมกับเพื่อนในชุมชนเกษตรกรรมของตน วัยรุ่นไม่ค่อยมีหน้าที่และไม่ได้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัว จึงทำให้ไม่มีความชอบและความถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่อยากศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม และมีความต้องการที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสืบทอดจากครอบครัวในระดับน้อย เนื่องจากวัยรุ่นชอบเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่และต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และต้องการปรับตัวให้ทันสมัยให้เหมือนกับเพื่อนคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความทันสมัย นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่า งานเกษตรกรรมเป็นงานของผู้ใหญ่ เป็นงานที่หนัก อีกทั้งไม่มีเวลาที่จะได้ช่วยครอบครัวเพราะติดเรียน และมีผู้ปกครองบางท่านเห็นว่าลูก ๆ ไม่ได้มีหน้าที่ในการช่วยประกอบอาชีพของครอบครัว เพราะเป็นงานที่หนักเลยจ้างแรงงานทำทุกอย่าง สอดคล้องกับ มาริสา จันทรธาย (2552 อ้างถึงใน ปรางพรรณ วรรณกุล, 2554) ที่กล่าวว่า นักเรียนหรือวัยรุ่นถือได้ว่าเป็นวัยที่พัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เป็นวัยแห่งการค้นหา ทำให้วัยรุ่นต้องมีการปรับตัวให้ทันสมัย และ กรวิทย์ ต้นศรี (2555) ยังได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่แรงงานในภาคเกษตรขาดแคลนว่า เกิดจากทัศนคติของแรงงานรุ่นใหม่ที่เห็นว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นงานที่หนัก ราคาไม่แน่นอน ผลผลิตต้องพึ่งพาธรรมชาติซึ่งมีความไม่แน่นอนของสภาพอากาศสูง อาชีพการเกษตรจึงเป็นเพียงทางเลือกเพื่อเป็นอาชีพเสริมหรือเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของครัวเรือน นอกจากนี้ วิจารณ์ วิชชุกิจ (2558) กล่าวว่า สถิติเด็กที่มาสมัครเรียนเกี่ยวกับเกษตรมีจำนวนลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับอดีต อย่างปีที่ผ่านมามีจำนวนเด็กลดลง 7-8 % และเด็กที่สมัครเรียนเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่เลือกคณะหรือสาขาเกษตรเป็นอันดับ 3 หรือ 4 ตรงนี้สะท้อนให้เห็นได้ว่าเด็กไทยไม่อยากเรียนเกษตร สาเหตุเพราะเด็กไม่เข้าใจเรียนเกษตรจบแล้วทำอะไร จึงเป็นที่น่าวิตกกังวลว่านักเรียน นักศึกษานับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้นและสูงขึ้นเรื่อยๆ มิใช่เพียงเท่านั้น อาจเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมอีกด้วย

ซึ่งจะเห็นได้ว่า สิ่งสำคัญที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ทั้งด้านเด่นและด้านด้อยของวัยรุ่นมาจากครอบครัว การที่บิดามารดาตามอบหมายให้วัยรุ่นมีหน้าที่ในการช่วยเหลืออาชีพของครอบครัว จะทำให้วัยรุ่นได้รับการฝึกฝน ฝึกระเบียบวินัย และมีอัตลักษณ์ที่ดีแต่ทางตรงกันข้าม หากบิดามารดาไม่ได้ให้ลูกหลานของตนได้มีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของครอบครัวดังเช่นการทำนาในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอกในปัจจุบันนิยมทำนาด้วยการจ้างเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เด็กอาจไม่ได้มีส่วนร่วม และส่งผลให้การมีจิตสำนึกในอาชีพอาจลดน้อยลงไป และไม่ได้ซึมซับในอัตลักษณ์ของการเป็นลูกหลานของเกษตรกรทำให้เกิดอัตลักษณ์ด้านด้อยขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ (Conclusions and Recommendations)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์แห่งตนในประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพเกษตรกรรมของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก และเพื่อนำเสนอรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก ให้มีทัศนคติทางบวกต่ออาชีพเกษตรกรรม โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตหนองจอก มีผลการศึกษาดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 60 อายุ 12 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่มีอาชีพเสริมในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน ครอบครัวบิดามารดาอยู่ร่วมกัน ครอบครัวมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท ครอบครัวมีรายได้เท่ากับรายจ่าย มีเงินออม และติดตามข่าวสารทางด้านการเกษตรผ่านโทรทัศน์

การรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม

วัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีอัตลักษณ์เด่น คือ วัยรุ่นมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในครอบครัว และคนในชุมชนเกษตรกรรมของตน มีความภาคภูมิใจและมีความสุขที่ได้อยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีเกียรติทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ กล่าวแสดงความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการเกษตรต่อผู้อื่น ฐานะทางเศรษฐกิจรู้จักการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะเศรษฐกิจในครอบครัวเกษตรกรรมของตน และหากมีคนมากล่าวถึงภาพลบของอาชีพเกษตรกรรม วัยรุ่นจะมีอารมณ์ที่มั่นคงและรู้จักแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม อีกทั้งวัยรุ่นมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตรอยู่เสมอ เพื่อให้เรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกในทุกด้าน

วัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีอัตลักษณ์ด้อย คือ วัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความสนิทสนมกับเพื่อนในชุมชนเกษตรกรรมของตน วัยรุ่นไม่ค่อยมีหน้าที่และไม่ได้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัว จึงทำให้ไม่มีความชอบและความถนัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่อยากศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม และมีความต้องการที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสืบทอดจากครอบครัวในปริมาณน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่น

แนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของวัยรุ่น ได้ดังนี้

บิดามารดาควรมอบหมายงานบางอย่างให้ลูกได้มีหน้าที่ และมีส่วนในการรับผิดชอบงานของครอบครัวอย่างน้อย 1 หน้าที่ เช่น การออกตรวจแปลงข้าว การช่วยพ่อแม่วางแผนค่าใช้จ่ายในการทำนา การจัดทำบัญชีเพื่อหาวิธีลดต้นทุนการผลิต และต้องมีการปลุกฝังให้ลูก ๆ รักและภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ให้เขามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพพ่อแม่ต้องคอยชี้แนะแนวทางในการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม ตลอดจนพ่อและแม่ต้องทำให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมประสบผลสำเร็จจะได้เป็นแบบอย่างให้ลูกได้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การมอบหมาย "หน้าที่ให้ลูกร่วมรับผิดชอบ" ภายในบ้าน เป็นวิธีในการปลุกฝังอัตลักษณ์และสร้างวินัยให้กับลูกที่ดีที่สุด ดังนั้นแนวคิดที่ว่า "ลูกมีหน้าที่เรียน ก็เรียนอย่างเดียว งานบ้านหรืออาชีพของครอบครัวไม่ต้องทำอะไรเลย" จึงเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง หรือการใช้ให้ลูกทำงานบ้าน แบบให้ทำตามที่พ่อแม่สั่ง โดยไม่ได้มอบหมาย ตกกลงกันเป็นกิจจะลักษณะ ก็ไม่ใช่ทางออกอีกเหมือนกัน เพราะถ้าใช้ที่ กี่สิ่งที ลูกก็ทำที่ ไม่ได้ฝึกวินัยในตนเองให้กับลูก ดังนั้นสิ่งที่พ่อแม่ควรปลุกฝังให้กับลูก คือ ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความสมัครใจด้วยตนเอง วางแผนจัดการตามที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง เพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายมีความเรียบร้อย และเพื่อลูกมีอัตลักษณ์แห่งตนที่ดี เด็บโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป นอกจากนี้การวิจัยเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของวัยรุ่น เพื่อให้ทราบอัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่ลึกซึ้งต้องใช้เวลาอีกทั้งควรนำเครื่องมือในการวิจัยที่หลากหลาย อาทิ การเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์เชิงลึก ฯลฯ ตลอดจนการร่วมอาศัยอยู่ในพื้นที่ร่วมกับวัยรุ่น หรือกลุ่มเป้าหมาย และร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ แบบมีส่วนร่วม และเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์เป็นจริง มีความผิดพลาดน้อย และให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในครัวเรือนเกษตรกรรมที่มีการสืบทอดอาชีพอย่างมั่นคง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมให้ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง (Bibliography)

- บุญศรี คำชาย. 2542. จิตวิทยาแนะแนวเด็กวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- กลอยใจ ทองลี้ม. 2544. การศึกษาความคิดอยากฆ่าตัวตายของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินญาณิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ.
- กรวิทย์ ต้นศรี. 2555. แรเงงนกับกรเปลี่นแปลงของภคกรเลขทรไทย. สำนักรงนภคคะวันออกเฉียงเหนือธนคกรแห่งประเทศไทย กรทรวงกรคลัง.
- คกรฤษ เล็กศรีนาค. 2555. ได้ศีกษพถติกรรกรเล่นกรพนันของเยวชนกรณัศีกษ : เขตกรงเทมหนนคร. วรสรวิจัย มข. (บศ.) 12 (4) : ต.ค. - ธ.ค. 2555
- จริญกุล ตรีสุวรรณ. 2542. การศีกษเอกลักรษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศีกษล้งกัตกรรสมำญศีกษ กรงเทมหนนคร. ปรินญาณิพนธ์มหำบัณฑิต มหำวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ.
- ฉัตรชัย ปันชาติ. 2545. เจตคติต่อกรเรียนกรสอนวิชาสังคมศีกษของนักเรียนชั้นมัธยมศีกษปีที่ 3 ในโรงเรียนเอกชน จ้งหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ (ศีกษศาสตรมหำบัณฑิต สาขาวิชากรสอนสังคมศีกษ) บัณฑิตวิทยาลัย มหำวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิ. 2536. ลักรษณ์ทงจิตและพถติกรรกรของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภวะเสี่ยงในครอบคร้วและทงป้องกัน. กรุงเทพฯ : สถำบันวิจัยพถติกรรกรศาสตร มหำวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เดือนใจ เจริญพงษ์. 2558. ปัญหาค็กรแ้วน ต้องเร่งแก้ไ้แล้ว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/586183> (วันที่ 10 มกราคม 2558)
- นันทา วีรวิทยานุกูล. 2544. รยวิจัย ผู้หญิงกับอตัลกรษณ์ สตรีศีกษ 2 : ผู้หญิงกับประเต็นต่ง ฤ. กรุงเทพฯ : สำนักรงนคณกรรกรรกรส่งเสริมและประสางนสตรีแห่งชาติ.
- เนาวรัตน์ เหลืองรัตนเจริญ. 2541. ปัจจัยบงประการที่ส่งผลต่อเอกลักรษณ์แห่งตนของวัยรุ่นในเขตกรงเทมหนนคร. ปรินญากรศีกษมหำบัณฑิต มหำวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ.
- นินนาท ชลิตานนท์. 2557. มำตรกรบริหารจัดกรพื้นที่เขตกรรกรกรงเทมหนนคร (Zoning). กรุงเทพฯ : คณะกรรกรกรขับเคลื่อกรใช้ประโยชน์ที่ดินด้ำนเขตกรรกรกร ในพื้นที่กรงเทมหนนคร ศำลวำกรกรงเทมหนนคร.
- นพดล ประเสริฐ. สัมภษณ์, 17 กรกฐำคม 2558.
- นพดล ศรีเจริญ. สัมภษณ์, 17 กรกฐำคม 2558.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- นพมาศ ธีรเวคิน. 2542. จิตวิทยาสังคมกับชีวิต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพมาศ อัจฉริยะ (ธีรเวคิน). 2546. ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นวลละอ อสุภาพผล. 2527. ทฤษฎีบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประมวลศิลป์.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2533. รูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์. โครงการสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. มหาสารคาม.
- ปฏิภาณ ชีชนะ. สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2558.
- ประณต เค้าฉิม. 2549. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาพร สุวรรณ. 2520. ทศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- _____ . 2523. การสอนสุขศึกษาทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสาธ อิศรปริดา. 2547. สารัตถะวิทยาการศึกษา. มหาสารคาม : โครงการตำราคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปราภพวรรณ วรรณกุล. 2554. การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยของวัยรุ่นในจังหวัดลำปาง บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร
- ปานจิต สุชีศิลป์. 2546. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และเอกลักษณ์แห่งตนของเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ.
- ปิยพัทธ์ สีนบัวทอง. 2544. กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.
- ปรีชา ธรรมมา. 2546. “การพัฒนาดนตามแนวคิดของอิริคสัน”. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (29) : 25-33.
- _____ . 2548. “เอกลักษณ์แห่งตน”. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (34) : 49-63.
- เปรมวดี ไกรทอง. สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2558.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ผกามาศ ใจฉลาด. 2549. เมื่อเด็กไทยสวม “คอนเวียร์ส” ท่อง ก-ฮ ไม่ได้และพร้อมใจกันหันหลังให้วัด. ศูนย์
 ฝ้าระวังทางวัฒนธรรม, 1(4), 17-19.
- พัชรินทร์ ศิริวิสุทธิรัตน์. 2558. แวนบอย – สก๊อยเกิร์ล. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.klb.dmh.go.th.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2538. จิตวิทยาครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.
- พรพิมล เจียมนาครินทร์. 2539. พัฒนาการวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ้อแกรมมี.
- มนัญชยา แก้วอำไพ และสิดารัตน์ ฝ้าภู. 2555. รายงานวิจัย ทศนคติ ความพึงพอใจ และความคาดหวัง
 ในด้านการบริการข้อมูลข่าวสารของบุคลากรและนักศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
 เจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพฯ : ส่วนประสานงานเพื่อบริหารจัดการกลาง และส่วนสารสนเทศ
 และประชาสัมพันธ์ สำนักงานอธิการบดี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ยาวนาท สุนทร. 2546. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตน กับพฤติกรรมความ
 รับผิดชอบของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ)
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ.
- ยุพา สุภากุล. 2540. การสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ระพีพันธ์ ฉายวิมล. 2545. จิตวิทยาการศึกษา. ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัชนี นพเกตุ. 2540. จิตวิทยาการรับรู้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพริก.
- รัชณี ลาซโรจน์. 2545. การศึกษาพัฒนาบุคลิกภาพของวัยรุ่น. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลักขณา ประถมวงศ์. 2546. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
 เอกลักษณ์แห่งตน และพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 กรุงเทพฯ.
- วิจารณ์ วิชชุกิจ. 2558. วิกฤตอนาคตภาคเกษตรไทย. เข้าถึงได้ที่ [http://www.komchadluek.net/
 detail/20130225/152522.html](http://www.komchadluek.net/detail/20130225/152522.html) [วันที่ 25 มีนาคม 2558].
- ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ. 2529. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2540. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์.
- _____. 2549. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สวัสดิ์ ประทุมราช. 2545. การให้การศึกษาเพื่อสร้างอัตลักษณ์. กรุงเทพฯ : ประชาอุทิศการพิมพ์.
- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. 2558. จำนวนนักเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2558
 จำแนกรายโรงเรียน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [http://www.bangkokeducation.in.th/
 stat.php](http://www.bangkokeducation.in.th/stat.php). [25 สิงหาคม 2558].

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักงานเกษตรเขตมีนบุรี. 2558 กลุ่มยุวเกษตรกร สำนักงานเกษตรเขตมีนบุรี. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://minburi.bangkok.doae.go.th/page/minburi12.html>. [28 กรกฎาคม 2558].

สำนักงานเขตหนองจอก. 2558 ข้อมูลทั่วไปของเขต. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.bangkok.go.th/nongchok/page/sub/1370/ข้อมูลทั่วไปของเขต. [26 กรกฎาคม 2558].

สำนักบริหารงานทะเบียน. ระบบสถิติทางทะเบียน จำนวนประชากรและบ้าน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://stat.bora.dopa.go.th/stat>. [20 กรกฎาคม 2558].

_____. ระบบสถิติทางทะเบียน จำนวนประชากรแยกอายุ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/>. [20 กันยายน 2558].

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. แผนที่เขตหนองจอก. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://cpd.bangkok.go.th:90/web2/map/keat/เขตหนองจอก.jpg>. [20 กรกฎาคม 2558].

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. จำนวนปี : เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ รายอำเภอ ปีเพาะปลูก 2556/2557. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.oae.go.th/download/prcai/DryCrop/amphoe/majorrice-amphoe56.pdf>. [26 กรกฎาคม 2558].

_____. [ออนไลน์]. จำนวนปี : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ รายอำเภอ ปี 2557. เข้าถึงได้จาก : <http://www.oae.go.th/download/prcai/DryCrop/amphoe/secondrice-amphoe57.pdf>. [26 กรกฎาคม 2558].

สุชาติ โสมประยูร. 2520. การสอนสุขศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุพัตรา สุภาพ. 2545. ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. 2540. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธ์ภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น. ปรินทิเนียนพจน์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ.

โสภา ขปิลมันน์. 2542. วัยรุ่นวัยจิ๋ว. ราชบัณฑิตยสถาน. 25:109.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล. 2546. อัตลักษณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อุษา ศรีจินดารัตน์. 2533. พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งไอ้ที่เกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของการทำงานและการรับรู้คุณค่าของศาสนาในวัยรุ่นไทยภาคใต้. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ.

อัญชัน แพน้อย. สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2558.

Erikson, E.H. (1968). *Identity : Youth and crisis*. New York : W.W.Norton.

Frager, Robert J. and Jame Fadiman. (1984). *Personality and Personal Growth*. 2nd ed. New York: Herper & Row.

Marcia, J.E. 1975. *Studies in ego identity*. Unpublished research monograph. Burnaby, BC : Simon Fraser University.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Philip Kotler. 1997. *Marketing Management : Analysis. Planning. Implementation And Control*. 9th ed., New Jersey : Prentice Hall International.

Rice, F. Philip. (1996). *The Adolescent : Development Relationship and Culture*. 8th ed. Boston: Allyn and Bacon.

Steinberg, Laurence. (1993). *Adolescence*. 3rd ed. McGraw-Hill, Inc.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก
- แบบสัมภาษณ์การศึกษาอัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ของวัยรุ่นในชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ชื่อ - นามสกุล ..... ชื่อเล่น .....

บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อชุมชน .....

หมายเลขโทรศัพท์ ..... วันที่สัมภาษณ์ .....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำแนะนำ โปรดเติมเครื่องหมาย / ลงใน ( ) และกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงให้มากที่สุด

1. เพศ ( ) หญิง ( ) ชาย
2. อายุ.....ปี (ระหว่าง 12-24 ปี)
3. การศึกษา ( ) ประถมศึกษา ( ) ม.ต้น ( ) ม.ปลาย/ปวช.
( ) อนุปริญญา/ปวส. ( ) ปริญญาตรี ( ) สูงกว่าปริญญาตรี
( ) อื่น ๆ ระบุ .....
4. อาชีพเสริมในครอบครัว
( ) มี ระบุ ..... ( ) ไม่มี
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ..... คน
6. สถานภาพครอบครัว
( ) บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ( ) บิดามารดาแยกทางหรือหย่าร้างกัน
( ) บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิตหรือเสียชีวิตทั้งคู่
( ) อื่น ๆ ระบุ .....
7. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน
( ) 5,000-10,000 บาท ( ) 10,001-15,000 บาท
( ) 15,001-20,000 บาท ( ) 20,001-25,000 บาท
( ) 25,001-30,000 บาท ( ) มากกว่า 30,000 บาท
8. ค่าใช้จ่ายของท่านในแต่ละเดือน
( ) น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3,000 บาท ( ) 3,001-6,000 บาท
( ) 6,001-8,000 บาท ( ) 8,001-10,000 บาท
( ) มากกว่า 10,000 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ด้านรายได้

 รายได้มากกว่ารายจ่าย รายได้น้อยกว่ารายจ่าย รายได้เท่ากับรายจ่าย

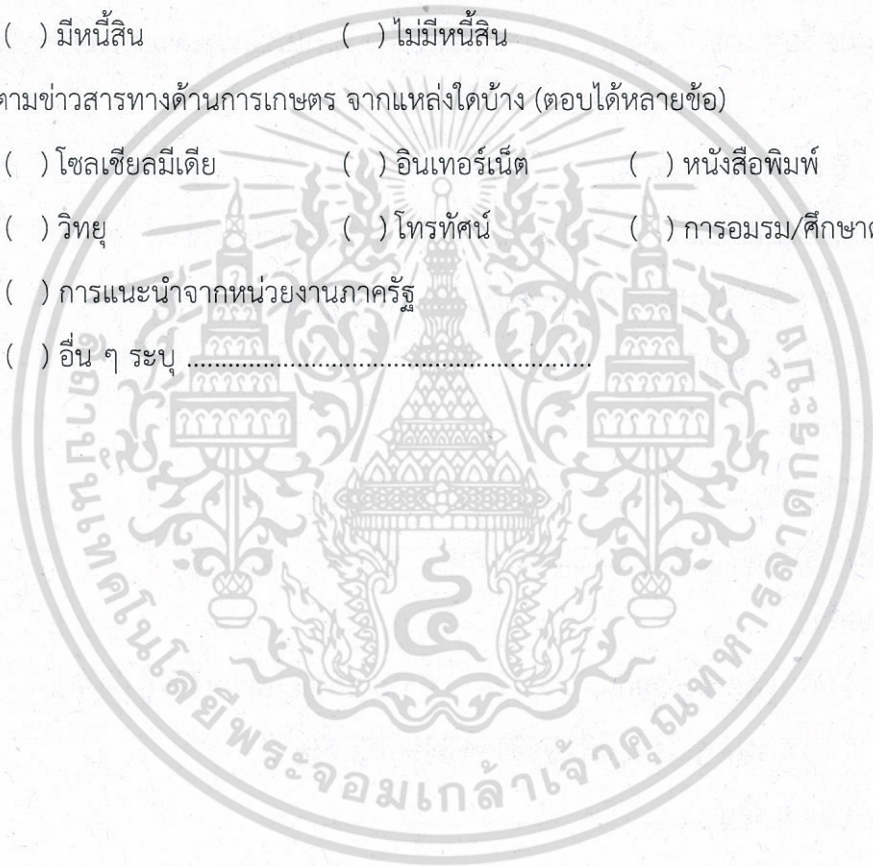
ด้านเงินออม

 มีเงินออม ไม่มีเงินออม

ด้านหนี้สิน

 มีหนี้สิน ไม่มีหนี้สิน

10. ท่านติดตามข่าวสารทางด้านการเกษตร จากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้หลายข้อ)

 โซเชียลมีเดีย อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การอบรม/ศึกษาดูงาน การแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐ อื่น ๆ ระบุ .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 อธิบายลักษณะของวัยรุ่นที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเอง 5 ด้าน ตามแนวคิดของมาร์เซียในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ ว่าท่านมีการรับรู้ลักษณะในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

เกณฑ์การให้คะแนนการรับรู้ลักษณะของวัยรุ่นในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม

- 1 หมายถึง ท่านมีการรับรู้ลักษณะในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม ในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ท่านมีการรับรู้ลักษณะในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม ในระดับน้อย
- 3 หมายถึง ท่านมีการรับรู้ลักษณะในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม ในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง ท่านมีการรับรู้ลักษณะในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม ในระดับมาก
- 5 หมายถึง ท่านมีการรับรู้ลักษณะในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม ในระดับมากที่สุด

ลักษณะของวัยรุ่นที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเอง 5 ด้าน ตามแนวคิดของมาร์เซีย ในประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง (ข้อ 1-5)					
1. หากท่านตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพทางการเกษตร ท่านตัดสินใจด้วยตัวท่านเอง					
2. ท่านกล้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับการเกษตรต่อเพื่อนและภายในครอบครัว					
3. ท่านมีหน้าที่และได้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของครอบครัว					
4. ท่านเชื่อว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีเกียรติทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ					
5. ท่านคิดว่าเกษตรกรต้องมีการเรียนรู้ และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกในทุกมิติ					
ด้านการรู้จักตนเอง (ข้อ 6-9)					
6. ท่านมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัว ของตัวเอง 5 ด้าน ตามแนวคิดของมาร์เซีย ใน ประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
7. ท่านรู้ฐานะทางเศรษฐกิจ รู้จักการใช้จ่ายให้ เหมาะสมกับฐานะเศรษฐกิจในครอบครัวอาชีพ เกษตรกรรมของตน					
8. ท่านมีความชอบและถนัดในการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม					
9. ท่านมีความภาคภูมิใจที่ได้อยู่ในครอบครัวที่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม					
ด้านวุฒิทางอารมณ์ (ข้อ 10-13)					
10. ท่านมีอารมณ์ที่มั่นคง และรู้จักแสดงออกทาง อารมณ์อย่างเหมาะสม เมื่อมีคนกล่าวถึงภาพลบ ของอาชีพเกษตรกรรม					
11. ท่านมีความต้องการที่จะประกอบอาชีพ เกษตรกรรมสืบทอดจากครอบครัว					
12. ท่านตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล ไม่ใช่ อารมณ์ในการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ					
13. ท่านมีความสุขที่ได้อยู่ในครอบครัว และชุมชน ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม					
ด้านการตั้งเป้าหมายในชีวิต (ข้อ 14-17)					
14. ท่านมีความต้องการที่จะศึกษาต่อในสาขาที่ เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม					
15. ท่านต้องการประสบความสำเร็จในการอาชีพ เกษตรกรรม					
16. ท่านมีการวางแผนที่จะประกอบอาชีพ เกษตรกรรมด้วยตนเอง					
17. ท่านมีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายใน อนาคตตามที่ตั้งใจไว้ (เป้าหมายในข้อ 14-16)					
ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (ข้อ 18-21)					
18. ท่านมีความสนิทสนม และเป็นที่ยอมรับของ เพื่อนในชุมชนเกษตรกรรมของท่าน					

เอกสารเพื่อนในชุมชนเกษตรกรรมของท่าน ใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อัตลักษณ์ของวัยรุ่นที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัว ของตัวเอง 5 ด้าน ตามแนวคิดของมาร์เซีย ใน ประเด็นทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรม	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
19. ท่านมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนใน ครอบครัวเกษตรกรรมของท่าน					
20. ท่านมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน เกษตรกรรมของท่าน					
21. ท่านให้ความร่วมมือและมีส่วนสนับสนุน กิจกรรมทางด้านการเกษตรของครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

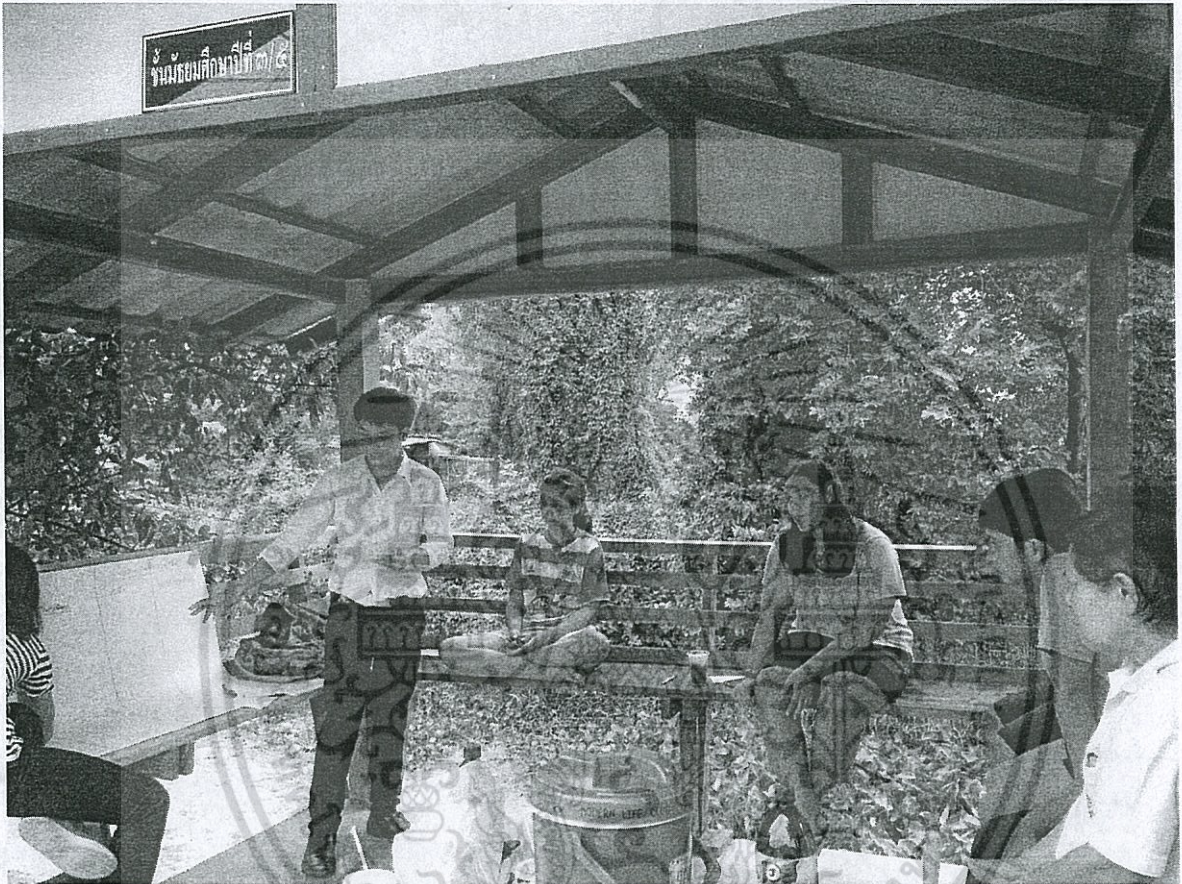
ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข
- ภาพกิจกรรมการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

- ชื่อ (ภาษาไทย) นายสมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช
(ภาษาอังกฤษ) MR. SOMSAK KHUHASAWANVEJ
- ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์
- หน่วยงานที่ติดต่อ ภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
โทร. 02-329-8520 โทรสาร 02-329-8520

4. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับปริญญา	อักษรย่อปริญญา	สาขาวิชา	วิชาเอก	ชื่อสถาบัน	ประเทศ
2529	ปริญญาตรี	กศ.บ.	เทคโนโลยีทางการศึกษา	เทคโนโลยีทางการศึกษา	มศว.	ไทย
2536	ปริญญาโท	คอ.ม.	ครุศาสตร์เทคโนโลยี	เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา	สจพ.	ไทย
2545	ปริญญาเอก	กศ.ด.	เทคโนโลยีการศึกษา	เทคโนโลยีการศึกษา	มศว.	ไทย

5. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขา :

- 5.1 การศึกษาและพัฒนาการเกษตร
- 5.2 การผลิตสื่อเพื่อการพัฒนาการเกษตร

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ :

- 6.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : -
- 6.2 โครงการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.2.1 สุขุมภรณ์ ชันธุ์ศรี พิรัชย์ กุลชัย และสมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช. 2543. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา รายงานการสัมมนาวิชาการระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง “ระบบเกษตรเพื่อจัดการทรัพยากรและพัฒนาชนบทเชิงบูรณาการ” ณ โรงแรมโฆษะ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 26 - 27 สิงหาคม 2547 หน้า 338 - 343.

6.2.2 สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช. ฅนอมนวน สีหะกุลัง และอรุสา บัวตะมะ 2546. การศึกษาการจัดทำฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศบัวตูดอก. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า 21(1-2) :

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวน 26-35. รับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 6.2.3 สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช และวิณาพร พันธุ์คง. 2551. การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดฉะเชิงเทรา การประชุมวิชาการครั้งที่ 46 มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- 6.2.4 สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช และวีรวัฒน์ จัตูจันทร์. 2551. การรับฟังรายการวิทยุชุมชน “วิทยุชุมพล คนรักบ้านเกิด” ตำบลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ การประชุม วิชาการครั้งที่ 46 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- 6.2.5 สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช 2552. การศึกษาการรับฟังวิทยุชุมชนของผู้ฟังในจังหวัด ฉะเชิงเทรา การประชุมวิชาการครั้งที่ 47 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- 6.2.6 สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช 2552. การประชาสัมพันธ์เกษตรอินทรีย์ในตำบลตะพง อำเภอ เมือง จังหวัดระยองการ ประชุมวิชาการครั้งที่ 48 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- 6.2.7 สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช และศุภวิช ปันจันตา. 2553. การมีส่วนร่วม ประโยชน์และ ความต้องการในการรับฟังรายการวิทยุชุมชนสหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด ตำบลท่า วังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน การประชุมวิชาการครั้งที่ 48 มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- 6.3 โครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการ :
- 6.3.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพาะเห็ดฟางด้วยระบบเตาผลิตไอน้ำแบบประหยัดพลังงานและ ลดมลพิษให้กับเกษตรกรผู้ผลิตเห็ด ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ทุนวิจัยงบประมาณรายได้คณะปี 2553 เป็นหัวหน้าโครงการ สถานภาพในการทำวิจัย ล่วงแล้วประมาณร้อยละ 90

ผู้ร่วมโครงการวิจัย 1

1. ชื่อ (ภาษาไทย)	นางดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์
(ภาษาอังกฤษ)	MRS. DUANGKAMOL PAROSTIP THANMATIWAT
2. ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์
3. หน่วยงานที่ติดต่อ	ภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โทร. 0-2329-8520 โทรสาร 0-2329-8520

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับปริญญา	อักษรย่อปริญญา	สาขาวิชา	วิชาเอก	ชื่อสถาบัน	ประเทศ
2526	ปริญญาตรี	วท.บ.	ส่งเสริมและ นิเทศศาสตร์ เกษตร	ส่งเสริมและ นิเทศศาสตร์ เกษตร	มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	ไทย
2529	ปริญญาโท	วท.ม.	ส่งเสริม การเกษตร	ส่งเสริม การเกษตร	มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	ไทย
2550	ปริญญาเอก	ปร.ด.	ประชากรและ การพัฒนา	ประชากรและ การพัฒนา	สถาบัน บัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์	ไทย

5. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขา :

5.1 การส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร

5.2 ประชากรและการพัฒนา

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ :

6.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย :-

6.2 โครงการวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.2.1 โครงการวิจัย “การวิจัยพัฒนาการผลิตน้ำส้มคว้นไม้ในเขตจังหวัดอ่างทอง” ได้รับทุนสนับสนุนจาก สกอ.โดยเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน ปี 2549 : ผู้ร่วมวิจัย

6.2.2 โครงการวิจัย “การวิจัยและพัฒนาเตาเผาถ่านและการผลิตถ่านซังข้าวโพดในระดับเกษตรกร” ทุนวิจัย ประจำปี 2548 สนับสนุนโดย เครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน มศว. : ผู้ร่วมวิจัย

6.2.3 การวิเคราะห์ความต้องการและศักยภาพการเข้าถึงแหล่งทุนในระบบตามแนวทางการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของประชากรกรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและภาคกลางบางจังหวัด ทุนจากสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ปี 2549: ผู้ร่วมวิจัย

6.2.4 การติดตามและการศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้เข้าร่วมโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ทุนจากสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ปี 2550: ผู้ร่วมวิจัย

6.3 โครงการวิจัยที่กำลังดำเนินการ :

6.3.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เขตหนองจอก กรุงเทพฯ : หัวหน้าโครงการ ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน 2549

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.4 บทความวิจัย : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.4.1 ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์. 2549. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรในครัวเรือนเกษตรระหว่างปีสามะโนประชากรและเคหะ ปี 2533 และ 2543. ปีที่24 ฉบับที่3 กันยายน-ธันวาคม 2549.หน้า 94-105

6.4.2 ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์ 2551. การศึกษาการใช้ประโยชน์น้ำส้มควันไม้ในสวนมะม่วงในจังหวัดอ่างทอง ในรายงาน การประชุมวิชาการเทคโนโลยีสู่ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ระหว่างวันที่ 17-19 มกราคม 2551. ณ โรงแรมโซฟิเทล ราชา ออคิต จังหวัดขอนแก่น. หน้า 381.

6.5 บทความวิชาการ : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.5.1 ดวงกมลปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์. 2548. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นในครัวเรือนเกษตร. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2548. หน้า 99-109.

6.6 เอกสารประกอบการอบรม/คู่มือ/รายงานวิจัย : ที่ได้มีการเผยแพร่แล้ว

6.6.1 ลือพงษ์ ลือนาม ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์ และสุขุมภรณ์ ชันด์ศรี. 2548 รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ “การวิจัยพัฒนาเตาเผาถ่านและการผลิตถ่านซังข้าวโพดในระดับเกษตรกร” เสนอคณะกรรมการเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.). 71 หน้า.

6.4.2 ลือพงษ์ ลือนาม ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์ และสดศรี นกอยู่. 2550 รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ “การวิจัยและพัฒนาการผลิตน้ำส้มควันไม้ในเขตจังหวัดอ่างทอง” เสนอคณะกรรมการเครือข่ายการวิจัยภาคกลางตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.). 79 หน้า.

ผู้ร่วมโครงการวิจัย 2

1. ชื่อ (ภาษาไทย)	นายกิตติคุณ ศุภวิชญ์เวชกุล
(ภาษาอังกฤษ)	MR. KITTIKHUN SUPAWITVEJAKUL
2. ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ช่วยนักวิจัย
3. หน่วยงานที่ติดต่อ	ภาควิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โทร. 0-2329-8520 โทรสาร 0-2329-8520

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับ ปริญญา	อักษรย่อ ปริญญา	สาขาวิชา	วิชาเอก	ชื่อสถาบัน	ประเทศ
2558	ปริญญาตรี	วท.บ.	พัฒนาการ เกษตรและ การจัดการ ทรัพยากร	พัฒนา การเกษตร	สจล.	ไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้